Stenogrammid

XIII Riigikogu, VII Istungjärk, täiskogu korraline istung

Esmaspäev, 12.03.2018, 15:00

Toimetatud

15:00 Istungi rakendamine
1. 15:05 Arupärimine erastamisest laekuva raha kasutamise seaduse muutmise eelnõu kohta (nr 414)
2. 15:39 Arupärimine Riigimetsa Majandamise Keskuse tegevuse kohta (nr 415)
3. 17:01 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Eiki Nestor
Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame täiskogu VII istungjärgu 8. töönädala esmaspäevast istungit. Kellel on soovi üle anda eelnõusid või arupärimisi? Keit Pentus-Rosimannus, palun!

15:00 Keit Pentus-Rosimannus
Austatud Riigikogu esimees! Mul on soov üle anda ja mitte ainult ei ole soov, vaid ma ka annan üle väliskomisjoni algatatud otsuse eelnõu, millega soovitakse muuta Vahemere Liidu Parlamentaarse Assamblee Eesti delegatsiooni koosseisu. Aitäh!

15:00 Esimees Eiki Nestor
Jaak Madison, palun!

15:01 Jaak Madison
Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Annan Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni seitsme liikme nimel üle arupärimise peaminister härra Jüri Ratasele. Selle pealkiri on "Rahvaalgatuse õiguse taastamisest". Teatavasti täna 84 aastat tagasi toimus riigipööre, mille tagajärjel kadus Eesti rahval õigus ja võimalus teostada kõrgeimat põhiseaduslikku õigust ehk algatada uute seaduste vastuvõtmist või olemasolevate muutmist. Nii 1920. kui ka 1933. aasta põhiseaduse kohaselt oli see võimalus olemas. 1934. aasta riigipöördega kadus demokraatlik valitsemiskord ning koos sellega otsedemokraatia ja rahvaalgatuse võimalus. Samuti ei näe rahvaalgatuse võimalust ette 1992. aasta põhiseadus.
Seoses selle kõigega on meil neli küsimust. Esiteks: miks ei ole 2016. aastal ametisse astunud valitsuse tegevusprogrammis midagi, mis puudutaks otsedemokraatiat ja suuremat võimalust kaasata rahvast riigijuhtimise protsessi? Kas te näete võimalust taastada lähitulevikus ajalooline kord ehk näha põhiseaduses ette rahvaalgatuse võimalus? Kolmandaks: miks on praegune kord nii ebaõnnestunud? Kõik rahvaalgatuse initsiatiivid on sumbunud komisjonidesse ega ole jõudnud isegi suurde saali. Neljandaks küsime peaministrilt, kas pole aeg uuendada referendumite läbiviimise korda ja korraldada põhiseadust muutes presidendi otsevalimised, nagu Keskerakond on aastaid lubanud. Teatavasti Keskerakond on praegu valitsuse juhtpartei. Aitäh!

15:02 Esimees Eiki Nestor
Olen vastu võtnud kaks eelnõu Riigikogu liikmetelt, aga nüüd annab Vabariigi Valitsuse eelnõu üle Heili Tõnisson. Palun!

15:03 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud Riigikogu esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab Eesti Haigekassa seaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust tervise- ja tööminister Jevgeni Ossinovski.

15:03 Esimees Eiki Nestor

Olen vastu võtnud kaks eelnõu, mis võetakse menetlusse kodu- ja töökorra seaduse alusel, ja ühe arupärimise. Kui see vastab kodu- ja töökorra seaduse nõuetele, läheb see ka menetlusse. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohaloleku kontroll

Täiskogul on kohal 78 Riigikogu liiget. Päevakorra kinnitamine.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu VII istungjärgu 8. töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt oli 76 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

---

1. 15:05 Arupärimine erastamisest laekuva raha kasutamise seaduse muutmise eelnõu kohta (nr 414)

15:05 Esimees Eiki Nestor

Päevakorra esimene punkt on arupärimine, mille on esitanud Krista Aru, Külliki Kübarsepp, Andres Ammas, Jüri Adams, Monika Haukanõmm, Artur Talvik ja Ain Lutsepp. Arupärijate nimel Krista Aru, palun!

15:05 Krista Aru

Austatud härra juhataja! Austatud rahvaesindajad! Lugupeetud minister! Vabaerakonna fraktsioon esitas minister Jaak Aabile arupärimise erastamisest laekuva raha kasutamise kohta. Jaanuaris, kui arupärimine sai esitatud, olid meie küsimused küllaltki kitsad. Oli viis küsimust ja me keskendusime põhiliselt ühele probleemile. Nimelt, see eelnõu kooskõlastati ühe tekstiga, milles Eesti Omanike Keskliit ja Eesti Muinsuskaitse Selts tegid ettepaneku, et erastamisest laekuvat raha võiks kasutada ka tagastatud ehitismälestistest hoonete korrastamiseks ning nendele esitatavate eritingimuste koostamiseks ja hoonete hindamiseks. Teatavasti said okupatsiooni tagajärjel kannatada ka meie taluarhitektuur ja mitmed teised ehitismälestised, mille omanikel on puudunud võimalus neid nüüd omaenda rahaga korda teha.

Kõik oli kena. Omanike keskliit ja muinsuskaitse selts said Rahandusministeeriumilt oma ettepanekule kooskõlastuse ja olid väga rahul. Siis aga midagi muutus. Meie küsimus ongi selline, et kuidas siis nii: inimesed on teinud ettepaneku, tekst läheb kooskõlastamisele, kaasamine toimub, aga siis ilmub tekst, kus ei ole kirjas mitte enam ehitismälestised, vaid kuhu on jäänud ainult sakraalhooned, kirikud.

Kuid pärast seda, kui meie arupärimine oli juba üle antud, on teemaga tõsiselt tegelenud õiguskantsler. Ja õiguskantsler on kogu selle temaatika arutelul tõstatanud hoopis suuremaid küsimusi, nimelt ka seda, kas erastamisest laekuvaid summasid üldse võib kasutada okupatsioonikahjude hüvitamiseks sellistes tingimustes, kus valitsus ise hakkab otsustama, mida võib selle rahaga teha. Kas meil pole siiski tegemist väga selge temaatikaga, mis kuulub Riigikogu pädevusse?

Nii et ma palun härra ministril vastata kõigepealt nendele viiele küsimusele, mis on esitatud arupärimises, kuid me kindlasti käsitleme lisaküsimustega hoopis laiemat teemaringi. Loodetavasti jõuame kogu temaatikas ühesele selgusele. Aitäh!

15:09 Esimees Eiki Nestor

Arupärimisele vastab riigihalduse minister Jaak Aab.

15:09 Riigihalduse minister Jaak Aab

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Vastan Vabaerakonna fraktsiooni esitatud viiele konkreetsele küsimusele, aga nagu arupärijate esindaja palus, võin valgustada ka natukene

laiemat tausta.
Esimene küsimus: "Miks pidas valitsus vajalikuks jätta omandireformi käigus tagastatud ehitismälestised viimasel hetkel oma määrusest välja, kuigi eelnevalt oli teatatud EOK ja Eesti Muinsuskaitse Seltsi ettepaneku arvestamisest?" Tegemist oli jah selle eelnõuga, kus oli ettepanek neid otstarbeid täiendada ja oli ka juttu ehitismälestistest. Kust see teema tuli? Vabariigi Valitsuse otsusega on moodustatud omandireformi komisjon, mida juhib riigihalduse minister ja kus on ka justiitsminister, kultuuriminister ja eri organisatsioonide esindajad, sh Eesti Omanike Keskliit ja muinsuskaitse selts. Selle teemaga oli komisjonis siiski vaid väga põgusalt tegeletud. Tegemata on näiteks laiemad analüüsid selle kohta, milline mõju oleks, kui me võimaldaksime ka ehitismälestistele omandireformi reservist raha taotleda. Nii me siis otsustasimegi, et see kõik vajab läbitöötamist. Omandireformi komisjoni koosolek toimubki lähiajal ja kindlasti me seda teemat puudutame. Kui see on otstarbekas ja kui õigustatud isikud, kes võiksid seda raha taotleda, saaksid omandireformi reservfondi rahaga oma mured lahendada, siis me tuleme küsimuse juurde kindlasti tagasi. See kooskõlastamine käis suhteliselt lühikest aega ja ametnikud sõnastasid eelnõu esialgu just sellisena, aga arutades selle mõjusid, leiti, et on vaja siiski täpsemalt analüüsida. Sellepärast jäid need ehitismälestised välja.
Teine küsimus: "Millised olid valitsuses tehtud muudatuse sisulised põhjendused ja analüüsid, et omandireformi reservfondist raha eraldamise ja kasutamise korrast lülitati välja riikliku kaitse alla võetud ehitismälestised, sh talud, ning asendati see sõnastusega, milles nimetatud vaid kirikud, st "toetuse andmiseks sõja ja okupatsiooni käigus omandiõiguse rikkumisega tehtud ülekohtu heastamiseks kirikutele"? Tol hetkel oli üleval võimalik kokkulepe kirikutega – seda ei ole keegi ka salanud –, et lõpetada ära vara puudutavad omandivaidlused riigi ja kirikute vahel. Neid läbirääkimisi oli palju peetud – teate ise, et see vaidlus on juba väga pikk – ja oli jõutud mingi võimaliku kokkuleppeni. Valitsus leidis, et selle probleemi võiks lahendada selle kokkuleppe raames. Ja kuna oli selge kirikute soov, olid läbirääkimised, et see küsimus lahendada, siis piiritleti see ainult kirikutega.
Siin küsiti mõjuanalüüside kohta. Me ei jõudnud teha mõjuanalüüse, mis oleks puudutanud kõnealuseid ehitismälestisi. Sellepärast nad välja jäid ja otsustati lahendada üks probleem korraga. Aga üldiselt on teema üleval. Ka kultuuriminister ja Kultuuriministeerium on viidanud, et me võiks selle analüüsi ära teha. Nad on nõus abiks olema, et saada sisend, kas oleks võimalik omandireformi rahaga ka neid ehitismälestisi toetada.
Kolmas küsimus: "Tänasel päeval laekub riigile erastamisest raha üksnes maareformi raames toimuvast maa erastamisest. Miks Rahandusministeerium eirab kultuuripärandi säilitamise kohustust, eitades võimalust suunata maa erastamisest laekuvat raha tagasi maapiirkondadele mälestistalude säilitamiseks, kuigi enamus Eesti taludest laastati ja lõhuti just Nõukogude okupatsiooni aastatel?" Ma juba varasematele küsimustele vastates selgitasin, et vajab põhjalikumat analüüsi, kui suur on soov või nõudlus niisuguste ehitismälestiste taastamiseks ja kui suured on need vahendid. Me räägime omandireformi reservfondist, kuhu maa erastamisest laekub ju raha siiamaani. Aastal 2015 laekus näiteks 9 miljonit, 2016 – 8,4 miljonit, 2017 laekus 7,6 miljonit. 2018. aastal peaks laekuma 6 miljonit, 2019. aastal 4 miljonit ja see summa väheneb umbes 2,6 miljoni euroni 2028. aastal. Ja protsess jätkub muidugi ka pärast seda. Kindlasti peab kaaluma asjaomaseid otstarbeid. Rahandusministeeriumil ongi ettepanek vaadata üle otstarvete nimekiri, mis selles määruses sees on. Praegu on seal 20 otstarvet. Kas need kõik on aktuaalsed või peaks seda nimekirja natuke kitsamate ja aktuaalsemate otstarvetega piirama? Selline ettepanek on tehtud ja neid otstarbeid reguleeritakse tegelikult erastamisest laekuva raha kasutamise seadusega. See seadusmuudatus on ettevalmistamisel ka seoses ühe teise teemaga, aga kindlasti soovime neid otstarbeid piiritleda.
Nüüd neljas küsimus: "Kuidas mõjutas eelnõu sõnastust peapiiskop Viilma kiri 20.12.2017 ja peapiiskopi kohtumine minister Aabiga, sest punkti 20 sõnastus, et omandireformist laekuvat raha saab kasutada "toetuse andmiseks sõja ja okupatsiooni käigus omandiõiguse rikkumisega tehtud ülekohtu heastamiseks kirikutele" on ka dokumendiregistri järgi ilmunud alles 22. detsembri istungiks?" Peapiiskop Urmas Viilmalt laekus kiri siis, kui määruse muudatus oli tehtud. Oli palve, et kirikud kirjeldaksid täpsemalt ametliku kirjaga neid sihtotstarbeid, milleks nad soovivad seda raha kulutada. See vastas kokkuleppele, mis oli nendega saavutatud. Ja täpselt seda kirikud oma kirjades tegid. Siin on küsitud, kas peapiiskopi kiri mõjutas eelnõu sõnastust. Ei, ei mõjutanud. See lõik oli 14. detsembril eelnõus sellise sõnastusega sees. Nagu ma ütlesin, oli soov piiritleda seda regulatsiooni konkreetselt kirikute probleemi lahendamiseks. Sellepärast jäid kõrvale need teised otstarbed, mille kohta siin on küsitud – talud ja muud ehitismälestised. Mina kohtusin Urmas Viilmaga just nimelt sellel eesmärgil.

Varem ma kirikutega kiriläbirääkimiste protsessis ei osalenud, aga kuna omandireformi reservfond on riigihalduse ministri vastutusala, siis ma soovisin teada, milleks kirik soovib raha kasutada. Sellest meil juttu oligi, konkreetset sõnastust me ei arutanud. Muudetud eelnõu sõnastus oli tegelikult juba varem olemas.
Viies küsimus: "Millised on valitsuse konkreetsed plaanid ehitismälestiste taastamise toetamiseks?" Nagu ma ütlesin, omandireformi komisjon kindlasti seda teemat arutab. Rahandusministeeriumi riigivara osakond peaks tõenäoliselt tegema koos Kultuuriministeeriumiga analüüsi, kui palju selliseid mälestisi on, mis seisus nad on ja millised taotlused on esitatud. Põhimõtteliselt peab ikkagi mõtlema sellele, kas jätta võimalikult lai ring taotlemiseks või tuleb seda kuidagi kitsendada. Seda ei ole me veel täpsemalt otsustanud, üritame selle selgeks teha. Aga nagu ma ütlesin, ettepanekute tegijad – Eesti Omanike Keskliit ja Eesti Muinsuskaitse Selts – on ka seal komisjonis esindatud. Nad saavad oma ettepanekuid täpsustada. Esialgu on tehtud väga üldsõnaline ettepanek, midagi väga konkreetset ei ole. Kui me vaatame seda otstarvet, siis kirjas on ainult ehitismälestised, mis on riigi kaitse all, aga sisu selgitatud ei ole, mis seal taga veel on.
Räägin natuke ka üldisemast teemast, õiguskantsleri arvamusest. Kõnealusesse määrusesse pandi kirja punkt 20 – "Omandireformi reservfondist raha eraldamise ja kasutamise kord" on selle määruse nimi – ja õiguskantsler leiab, et selle aluse näol on tegu eri seaduste koosmõjuga. Eesti Vabariigi omandireformi aluste seaduses on küll kirjas, et omandiõiguse rikkumist just sellise määratlusega on võimalik omandireformi käigus heastada, aga õiguskantsler leiab, et see peab kirjas olema eriseaduses ehk erastamisest laekuva raha kasutamise seaduses. Ja kui kõnealuse määruse alusel tahetakse sellest fondist teha mingeid eraldisi, siis see peaks olema selle seadusega vastavuses. Sellele ettepanekule on aega vastata selle nädala lõpuni. Me kindlasti vastame. Ma olen õiguskantsleriga sel teemal rääkinud ja ka mitteametlikult kirju vahetanud. Nii et me otsime lahendust ja ma usun, et me leiame õige juriidilise lahenduse, et kõik oleks selge. Aitäh!

15:19 Esimees Eiki Nestor
Küsimused ministrile. Andres Herkel, palun!

15:19 Andres Herkel
Aitäh, härra esimees! Austatud minister! Miks te ikkagi ei tulnud välja ettepanekuga muuta erastamisest laekuva raha kasutamise seadust? Selle otsuse saanuks teha Riigikogu ja siis õiguskantsleril seda pretensiooni ei oleks. Teiseks on ikkagi küsimus, miks te okupatsioonikahjude sissetoomisega tegelikult hägustate meie õigusliku järjepidevuse arusaama. Jääb mulje, nagu me peaksime ise okupatsioonikahjusid hüvitama. Sakraalehitiste säilitamine – see formuleering on ka arupärimise tekstis kompromissina sees – oleks ju igati vettpidav olnud.

15:20 Riigihalduse minister Jaak Aab
Aitäh küsimuse eest! Ma ütlen ausalt, mille pärast ma Urmas Viilmaaga vestlesin. Küsimus on ju ühelt poolt selles kokkuleppes, millega kirik loobub omandi- ja varavaidlustest. Me võime neid objekte nimetada. Me teame ja ka seletuskirjas on öeldud, et Niguliste hoonele ja Niguliste varadele keegi nagu ei oskagi õiget hinnalipikut panna ning on soov, et need jääksid riigile ja rahvale ning oleksid siis ka hästi hoitud ja hooldatud. Ja on muidki varasid, mille pärast kirik on riigiga vaielnud. Mis puudutab seda, kas oleks vaja seadust muuta, nagu on viidanud ka õiguskantsler, siis see juriidiline analüüs praegu toimub. Nädala lõpuks me vastame ja otsustame, kas tuleb ettepanek selle seaduse muutmiseks või on mõni teine juriidiline lahendus.

15:21 Esimees Eiki Nestor
Heimar Lenk, palun!

15:21 Heimar Lenk
Aitäh! Lugupeetud minister! Istun siin, kuulan teid ja imestan, miks te jagate omandireformi reservfondi raha laiali. Selle fondi raha kasutamise eeskirjas on selge sõnaga öeldud, et see on viimase omandireformi tulemuste hüvitamiseks, aga teie maksate sellega kinni okupatsiooniajal tekitatud kahju. Kõigepealt te peaksite tegelema nendega, kes jäid taasiseseisvunud Eesti Vabariigi ajal oma kodust ilma,

aga te maksate kinni sõjaajal tekkinud kahju. See ei ole meie ülesanne. Küsige seda raha Venemaalt! Ja hakake tegelema omaenda inimestega, kes kodu kaotasid, neid inimesi on 70 000 – 100 000!

15:21 Riigihalduse minister Jaak Aab

Tänan küsimuse eest! Ka see teema on aktuaalne ja nagu küsija selle komisjoni liikmena teab, on see väga tihedalt arutusel olnud. Valitsus on otsustanud, et teeb toimunu juriidilise aluse analüüsi. See puudutab siis neid inimesi, kes ei saanud oma elamispinda erastada. Mõistet "sundüürnikud" me ei taha kasutada, jutt on inimestest, kes jäid ilma võimalusest oma elamispind erastada, kui enamik inimesi sai seda teha. See analüüs on töös.
Nüüd, mis puudutab omandireformi reservfondi raha, millega me, nagu siin kõlas, okupatsioonikahjusid hüvitame, siis kui lugeda omandireformi aluste seadust, siis viidi kogu omandireform läbi selle ebaõigluse heastamiseks, mis sõja- ja okupatsiooni ajal laiemalt võttes osaks sai. Vara tagastati omanikele, ka kirikuhooned on enamikus ju kogudustele tagastatud. Talude puhul on tähelepanu juhitud, et nende ajalooliste negatiivsete protsesside käigus on need saanud väga palju kahjustada ja sakraalhoonetega on ju sama. Kui võtta laiemalt ja juriidilisi pügalaid mitte väga taga ajada, siis tuleb tunnistada, et ka kogudused on pidanud väga palju panustama. Nad kaotasid kunagi vara, mis oli heas korras, ja on tagasi saanud vara, mis on halvas korras. Küllap te mäletate, et nõukogude ajal olid kirikutes ETKVL-i laod ja ma ei tea mis asjad kõik veel. Mina tean konkreetselt niisugust näidet. Sakraalhooned lagastati ära. Kogudused on pidanud taasiseseisvumise järel, kui nad need hooned kätte said, kõvasti ise panustama. Riigi abi ei ole väga suur olnud, kuigi meil on nüüd pühakodade programm jne.
Ma ikkagi ütlen, et on niisugune kokkulepe ja kokkuleppeid valitsus üritab täita. Kirikutega on saadud ühele meelele, et lõpetame need omandivaidlused, mis praegugi on kohtutes ja võivad sinna veel jõuda. Ja selle korralduse alust on täpsustatud. Viimane sõnastus on just nimelt, et omandireformi reservfondist on võimalik täita nõudeid, mis võivad tekkida. Punktis 13 on märgitud muid omandireformi kulusid.

15:24 Esimees Eiki Nestor

Krista Aru, palun!

15:24 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Te nimetasite oma vastustes, et kõik see ehitismälestistega seotud teema oli liiga üldine ja läbi rääkimata ning sellepärast tuli see sealt välja jätta. Kuidas te siis põhjendate seda asjaolu, et teie enda allkirjaga on 12. detsembril infosüsteemi üles laetud seesama määrus punktiga, kus ehitismälestised on kenasti sees. Täna te ütlete, et 14. detsembril juba laeti see üles teises sõnastuses? Mis juhtus 13. detsembril ja kust see suur selgus ja teine arusaamine niimoodi ühe päeva jooksul saabus?

15:25 Riigihalduse minister Jaak Aab

Aitäh küsimuse eest! Nagu ma ütlesin, kooskõlastusringil selline ettepanek tuli ja see lülitati sisse võib-olla tõesti liiga kiirustades ja ilma põhjaliku analüüsita. Ka mina küsisin ametnikelt, kas me ei peaks seda täpsustama. Kuna dokument valitsusse ei jõudnud, siis oli võimalik seda muuta – see ei olnud veel valitsuse istungil arutelul olnud. Samas käis muidugi see teine protsess. Ei ole mõtet salata, et kirikutega oli teatud kokkulepe. Praegu eraldati korraldusega raha Siseministeeriumile ja Rahandusministeeriumile, kes peaksid need omakorda lepingu alusel eraldama nendele kirikutele. Kirikud on ka oma kirjades kinnitanud, et nemad loobuvad omandireformi käigus üles kerkinud või veel kerkivatest omandireformi vaidlustest ja nõuetest. See on kõnealuse kokkuleppe sisu.

15:26 Esimees Eiki Nestor

Andres Ammas, palun!

15:26 Andres Ammas

Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Õiguskantsler Ülle Madise iseloomustas neljapäeval rahvusringhäälingus rääkides valitsuse otsust muuta kirikutele raha eraldamise korda nii, et see on

püüd kindlustada selle raha kirikutele üleandmine enne Riigikohtu otsuse jõustumist. Arusaadavalt õiguskantsler ei pea seda õigeks. Ühtlasi palus õiguskantsler ministritel raha andmise lepinguid enne Riigikohtu otsust mitte allkirjastada. Te olete kindlasti sellega hästi kursis ja sellepärast tahan teilt küsida: kas te võtate õiguskantslerit kuulda? Kuidas te käitute?

15:26 Riigihalduse minister Jaak Aab
Aitäh küsimuse eest! Nagu ma ütlesin, õiguskantsleri ettepanekule tuleb valitsusel vastata. See ettepanek on suunatud riigihalduse ministrile, kes vastutab kogu omandireformi poliitika eest. See on selle ministri tegevusvaldkond. Aga mina ei ole üksinda see tark, muidugi on vastuse koostamisse kaasatud ka Riigikantselei ja Justiitsministeerium. Nagu ma ütlesin, selle nädala lõpuks me vastuse koostame. Ja selles on kirjas meie ettepanekud, milline võiks olla lahendus. Ma olen ka öelnud, et kui me kokkulepet õiguskantsleriga ei saavuta, siis on tema otsustada, kas ta lepib meie vastusega või leiab endiselt, et meie väljapakutud lahendus ei rahulda teda ja ta läheb Riigikohtusse. Aga esialgu me ühtegi lepingut ei allkirjasta, enne peavad need asjaolud selgeks saama.

15:27 Esimees Eiki Nestor
Monika Haukanõmm, palun!

15:27 Monika Haukanõmm
Tänan, härra juhataja! Hea minister! Küsima ajendas mind üks paralleel selle teemaga, mida me täna arutame. See puudutab seda, et kõigepealt saadetakse eelnõu kooskõlastusele, tehakse kooskõlastusring ära, aga pärast seda muudetakse eelnõu oluliselt. Sama juhtus ka siis, kui kooskõlastati erihoolekandeasutuste reorganiseerimist: peale kooskõlastamist tuli sinna sisse nn 300 elaniku nõue, mida ei muudetud. See on niisugune väga halb praktika – sel juhul ei ole ju mõtet kooskõlastada. Ma loodan, et see ei saa harjumuseks või praktikaks. Ent õiguskantsler ütleb tõesti, et kõnealune tegevus on põhiseadusega vastuolus ja et ükski seadus ei luba sellist korda muuta. Millisele õigusaktile või paragrahvile te tuginesite, kui leidsite, et selline muudatus on praegu õigustatud?

15:29 Riigihalduse minister Jaak Aab
Aitäh küsimuse eest! Selline sõnastus sisaldub omandireformi aluste seaduses, mis on reformi üldine alus. Õiguskantsler viitab sellele, et see oleks pidanud olema täpsemalt kirjas kuskil sellekohases alamseaduses ehk erastamisest laekuva raha kasutamise seaduses. Ja sellepärast on tema seisukoht, et niisuguses sõnastuses punkt 20 määruses ei vasta põhiseadusele, kuna sel ei ole piisavalt konkreetset juriidilist alust, mis tuleneks eriseadusest. Ja sellele arvamusavaldusele tuleb vastata.
Miks nende eelnõudega niimoodi juhtub? Ma kirjeldasin teile protsessi, kuidas tulid mängu ehitismälestised. See oli üks ettepanek, mis esitati ka komisjonis, ja ametnikud tahtsid kooskõlastusringil sellele ettepanekule reageerida ning panid selle sisse. Ka mina – ma vaatan iseendale samuti peeglis otsa – ei osanud hinnata selle mõju. Ja kui ma olin seda hinnanud, siis tegin ettepaneku see välja jätta, analüüsida seda mõju täpsemalt ja siis tulla teema juurde tagasi. Ja seda me teeme.

15:30 Esimees Eiki Nestor
Marika Tuus-Laul, palun!

15:30 Marika Tuus-Laul
Aitäh! Austatud härra minister! Tõepoolest, valitsus koostab praegu juriidilist analüüsi ja registrit, kust vaadata, kui palju meil sundüürnikke on. Arutatakse, kuidas neile kõike kompenseerida. Kuid sundüürnikel on tekkinud tõsine hirm, et kui te seda määrust kogu aeg täiendate ja laiendate ja jagate selle raha ära kirikutele ja kloostritele jne, siis nemad jäävad lõpuks sellest rahast ilma. Tegelikult te muudate omandireformi reservfondi raha kasutamise mõtet ja loogikat.

15:30 Riigihalduse minister Jaak Aab
Tänan küsimuse eest! Laiemat mõtet ja üldse omandireformi aluseid ma juba mainisin, see on seaduses kirjas. Mis puudutab seda raha, siis jah, ma ütlen ka, et ega seda väga palju selles fondis ei ole ja väga palju ka edaspidi ei laeku. Aga me oleme teemaga tõsiselt tegelenud ja oleme nüüd jõudnud järgmiste

sammudeni. Kõigepealt tehakse juriidiline analüüs, millist võimalikku kahju on tekitatud, ja pärast seda peab hindama, milline on see kompensatsioonimehhanism ja kui palju selleks raha kulub. Minul ei ole plaanis lähiajal seda nimekirja kuidagi täiendada. Võib-olla peab õiguskantsleri ettepanekul seda nimekirja lühendama. Neid otstarbeid on Rahandusministeerium tahtnud tegelikult piirata. Selles loetelus on sees näiteks niisugune asi nagu ettevõtluse arendamine, mille raames mõningad summad on läinud väga õigesse kohta, aga omandireformi reservfondist on tehtud näiteks ka rahasüst Estonian Airile. Päris heaks niisuguseid asju kiita ei saa.

15:32 Esimees Eiki Nestor
Artur Talvik, palun!

15:32 Artur Talvik
Aitäh! Hea minister! Siin oli juttu Estonian Airist ja et omandireformi reservfondi on kasutatud sellisel juhul, kui Riigikogu on otsuse teinud. Praegusel juhul läks valitsus Riigikogust täiesti mööda ja seega jällegi marginaliseeris Riigikogu. Estonian Airi otsus tehti Riigikogus. Miks te nüüd Riigikogust mööda lähete ja niimoodi trikitate sellega? Ja teine küsimus veel: kas te ikkagi teete otsuse enne ära, kui Riigikohus oma lahendiga välja tuleb?

15:33 Riigihalduse minister Jaak Aab
Tänan küsimuse eest! Ma ei tea, mida öelda. Te ütlesite, et ma trikitan. No ma ei ole ise neid lahendusi välja mõelnud. On ju olemas teatud otstarbed ja konkreetsel juhul on tegu kirikutega. Eri ministeeriumide juristid ja Riigikantselei on lahendusele otsa vaadanud ja öelnud: okei. Õiguskantsler ütleb nüüd, et see ei ole õige, et peaks täiendama seadust, kui tahetakse raha eraldada sellisel eesmärgil, nagu punktis 20 praegu on. Juriidilise analüüsi põhjal antav vastus tuleb selle nädala jooksul ja vastavalt sellele tulevad ka järgmised sammud. On täiesti võimalik, et lahendus jõuabki seadusmuudatusena Riigikogusse. Minul on raske ennustada, kas õiguskantsler läheb Riigikohtusse nende lahenduste põhjal, mis valitsus pakub, või ei lähe.

15:34 Esimees Eiki Nestor
Rohkem Riigikogu liikmetel küsimusi ei ole. Aitäh, riigihalduse minister Jaak Aab! Avan läbirääkimised. Krista Aru arupärijate nimel. Palun!

15:34 Krista Aru
Austatud härra esimees! Austatud minister! Head rahvaesindajad! Vabaerakond esitas konkreetse ja selge, küllaltki lühikese arupärimise. Pärast arupärimise esitamist selgus, et probleem on hoopis suurem. Siinkohal tahan ma väga tänada õiguskantslerit, kes on täie selgusega viidanud asjaolule, mis puudutab kogu meie õigusriiklust. Omandireformi reservfondi ressursi kasutamine on kindlaks määratud väga selgelt ja see on igati õiguspärane. Kui valitsus toob oma määruses sisse väga laia mõiste "okupatsioonikahjude hüvitamine", on oht, et okupatsioonikahjude hüvitamine laieneb – see ei saa ju piirduda ainult kirikutega, see ei saa piirduda võib-olla ka ainult ehitismälestistega. Õigustatult võib tekkida palju ja ehk hoopis suuremaid nõudmisi. Me võime kaugeneda algsest mõttest, et tegemist on õigusvastaselt ära võetud vara tagastamise või kompenseerimisega. Nii et see on lai teemade ring. Me täname kindlasti õiguskantslerit, kes on õigustatult probleemile tähelepanu juhtinud, esitades ka küsimuse, millega on lõpuks tegemist. Kas on tegemist täiesti teadliku nihilismiga? Kas on eiratud õigusriiklust ja kuhu me sellise lähenemisega üldse jõuame?
Siin ei ole küsimus ka Estonian Airile tehtud rahaeraldises, sest selle otsustas tookord Riigikogu. Edasise arengu huvides oleks kindlasti väga korrektne tuua kogu see temaatika uuesti Riigikokku ja vaadata korralikult läbi kogu selle erastamisest laekuva raha kasutamine. See summa ei ole sugugi väike – ma tuletan meelde, see on 17 miljonit.
Teine teema, millest tegelikult meie arupärimine alguse sai. Ma ei puudutakski siin niivõrd ehitismälestiste väljajäämist. On riiklikult tähtis küsimus, kas me hoolime näiteks oma taluarhitektuurist, kas me riigina oleme suutelised koostama programmi, mis oleks ministeeriumideülene ning väärtustaks kultuurimälestistena ka Eesti kultuuri väga selgelt esindavat taluarhitektuuri, mis paraku on paljuski kadumis- ja hävimisohus. Vaadates kogu selle määruse ümber toimuvat, on väga piinlik ja kurb tõdeda

ühte asja. Kaasatakse huvilisi ja kooskõlastatakse üks tekst. Ja järgmisel päeval tabab asjaosalisi nagu õigusselgus ja tekib arusaamine, et see tekst ei kõlba. Kuulge, vabandust, see ei ole esimene kord, kui me peame nentima, et tekste muudetakse menetluse käigus viimasel hetkel ja läbi rääkimata kooskõlastajatega ja neile isegi teatamata. See ei näita ministri korrektsust, see ei näita valitsuse korrektsust, see näitab just nimelt seda, et asju ei aeta korrektselt. Kui me tahame õigusriigina käituda ja tegutseda, siis tuleb kõike, mis puudutab riigi toimimist ja meie inimesi, ajada äärmise korrektsusega. Aitäh!

15:38 Esimees Eiki Nestor
Riigikogu liikmetel rohkem läbirääkimissoovi ei ole. Kas ministril on? Paistab, et ei ole. Lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu.

---

2. 15:39 Arupärimine Riigimetsa Majandamise Keskuse tegevuse kohta (nr 415)

15:39 Esimees Eiki Nestor
Järgmise arupärimise on esitanud Külliki Kübarsepp, Andres Ammas, Jüri Adams, Monika Haukanõmm, Artur Talvik, Krista Aru ja Andres Herkel. Arupärijate nimel Artur Talvik, palun!

15:39 Artur Talvik
Hea esimees! Head kolleegid! Hea minister! Eelmisel nädalal plahvatas tõeliselt emotsionaalne vaidlus Est-Fori-nimelise tselluloositehase või miljarditehase või puidurafineerimistehase – see tehas on saanud mitu head nime – asukoha üle. Me kõik nägime oma silmaga tõsiselt võitluslikku Tartu volikogu istungit, kus emotsioone oli rohkem kui rahulikult häid lahendusi otsivat mõistlikku juttu. Aga kõik olid mures haisu pärast, mis võib Tartusse tulla, mures Emajõe pastöriseerimise pärast jne.
Aga tegelikult on selle varjus kaotatud ära suurem pilt, on kaotatud ära tõsiasi, et selle Est-Fori tehase konflikti taga – kui nii ikka võib öelda – on tegelikult palju tõsisem asi. See on võitlus meie metsaressursi eest, mida peavad meie suurtöösturid. Metsatöösturite teatud jõudude põhjustatud huvide konflikt on jõudnud juba Keskkonnaministeeriumisse ja RMK-sse. Toon selle kohta hea näite. 31. jaanuaril tuli saates "Pealtnägija" avalikuks asjaolu, et Riigimetsa Majandamise Keskus ehk RMK, mis on Keskkonnaministeeriumi valitsemisalas tegutsev riigitulundusasutus, ja tselluloositehase arendaja Est-For Invest on allkirjastamiseks ühiselt ette valmistanud kavatsuste protokolli, mis garanteerib vabrikule poole – toonitan, poole! – kogu RMK paberipuidust 15 aasta jooksul, kusjuures puidu hind on määratlemata. Saatest selgus seesama huvide konflikt, mis on ministeeriumisse ja RMK-sse peidetud. Uue tehase peainvestor Mati Polli – tuletan meelde, et ta tegutses enne RMK nõukogu esimehena – valmistas endisel töökohal ametiisikuna ette äri oma parimale sõbrale Margus Kohavale ja oma pojale Aadu Pollile. Nimelt, Est-For Invest loodi kolm kuud enne seda, kui Mati Polli lahkus RMK nõukogu esimehe kohalt.
Need on väga halvad märgid sellest, kuidas Eesti metsaga ümber käiakse, ja ka väga halvad märgid sellest, mis toimub Keskkonnaministeeriumis ja selle haldusalas olevas RMK-s. Ja kui ma teemat veidi laiendada võin, minnes korraks tagasi möödunud aastasse, mil metsaseadusesse muudatusi tehti, siis meenutan ka kuuskede raievanuse alandamist 80 aastalt 60 aastale. Tuletan meelde, et ainuüksi selle sammuga said töösturid kolm miljonit tihumeetrit kuuske kümneks aastaks ressursisõtta juurde.
Kõiki neid asjaolusid silmas pidades oleme esitanud arupärimise keskkonnaministrile. Meil on siin kuus küsimust ja palun ministrilt nendele vastuseid. Aitäh!

15:43 Esimees Eiki Nestor
Arupärimisele vastab keskkonnaminister Siim Kiisler. Palun!

15:44 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Lugupeetud Riigikogu esimees! Auväärt Riigikogu liikmed! Vastan arupärijate küsimustele järjekorras. Esimene küsimus: "Milline on ministeeriumi seisukoht RMK ja Est-For Investi kavatsuste protokolli osas? Miks sõlmitakse selline juriidiline kokkulepe veel enne, kui pole selgunud, kas keskkonnamõjude või planeeringu tõttu selline ettevõtmine üldse võimalikuks osutub?" Valitsus otsustas möödunud aasta

maikuus algatada riigi eriplaneeringu, uurimaks võimalust rajada Eestisse puidurafineerimistehas. Planeeringu protsess kestab mitu aastat ja selle käigus tehakse mitmeid erinevaid mõju-uuringuid. Kas tehas tuleb, sõltub nii uuringute tulemustest kui ka investorite otsustest. Kui ilmneb, et keskkonnamõjusid pole võimalik keskkonnale talutavalt maandada, siis sellist tehast ei ehitata. Sellisel juhul tehase rajamist ei finantseerita ega järgne RMK ja Est-For Investi kavatsuste protokollile ka tarnelepingut. Kavatsuste protokollide sõlmimine on RMK tavapraktika. Näiteks 2011. aasta kevadel sõlmiti koostööprotokoll AS-iga Latvijas Finieris Kohilasse moodsa vineeritehase rajamiseks, 2013. aasta kevadel sõlmiti Graanul Investiga koostööprotokoll Osulasse tehase rajamiseks ja 2014. aasta sügisel analoogne protokoll Imaverre uue pelletitehase ehitamiseks. Seega ei ole koostööprotokoll Est-For Investiga RMK senist praktikat arvestades uus. Ministeerium on seisukohal, et kavatsuste protokolli sõlmimine on kooskõlas kehtiva õigusega ega mõjuta kindlasti keskkonnamõjude hindamise ja planeeringu edasist protsessi. Rõhutan, et kavatsuste protokolli ei ole seni sõlmitud.
Teine küsimus: "Kas ministeerium on kontrollinud, kas Mati Polli ei teinud otsuseid ja ei jaganud ametiülesandeid RMK juhatusele, olles ise võimalikus huvide konfliktis, kuritarvitades sellega oma ametiseisundit ja -pädevust? Kas selle ametiisiku tegevuses on toimingupiirangu rikkumise, mõjuvõimuga kauplemise või mõne muu võimaliku avaliku usalduse kuritarvitamise kuriteo tunnused?" Mati Polli lahkus RMK nõukogu esimehe kohalt 2016. aastal. Täpsemalt toimus viimane tema juhatatud nõukogu koosolek 22. septembril 2016. Oma tagasiastumise avalduse esitas ta 30. novembril 2016 ning Vabariigi Valitsus muutis nõukogu koosseisu 22. detsembril 2016.
RMK nõukogu on oma valikutes iseseisev ja sõltumatu ning ükski varasem nõukogu liige praegust 9-liikmelist nõukogu ei juhi. RMK nõukogu arutas Est-For Investiga sõlmitavat kavatsuste protokolli esimest korda 2017. aasta sügisel. Arendajad tulid tehase ideega avalikkuse ette 2017. aasta jaanuaris. Nii et kui Polli lahkus aastal 2016, siis nõukogu arutas seda küsimust esimest korda 2017. aasta sügisel. Ministeerium on kontrollinud RMK-s rakendatavaid korruptsiooniennetuse meetmeid, viimati koostati sellekohane ülevaade 2017. aasta mais. Riigikontrolli korruptsiooni ennetamise 2017. aasta ülevaates riigile kuuluvate äriühingute kohta on leitud, et RMK-s on korruptsiooniennetuse kontroll ja kord piisav. Riigitulundusasutuse RMK sisekontrollisüsteemi toimimist ja tõhusust üldiselt hindab RMK siseauditi üksus ning meile teadaolevalt on RMK-s kasutusel teiste hulgas järgmised regulatsioonid: korruptsiooni ennetamise juhend, RMK riskide hindamise juhend, RMK hankekord, RMK protsessijuhtimise eeskiri ning kõrvaltegevuste ja seotud isikute kohta teatiste esitamise kord. Lisaks pöördus RMK möödunud aasta esimesel poolaastal korruptsiooni ennetamise meetmete parandamise eesmärgil Politsei- ja Piirivalveameti poole. Vastavalt PPA ettepanekutele on RMK-s korruptsiooni ennetamiseks kehtestatud regulatsioonid üle vaadatud ja täiendatud. PPA on korraldanud RMK juhtkonnale ja muudele töötajatele viis korruptsiooniennetuse koolitust.
Kolmas küsimus: "Kas RMK ja Est-For Investi vahel sõlmitav kavatsuste protokoll on Euroopa Liidu riigiabi reeglitega kooskõlas? Nende nõuete kohaselt ei tohiks sellel kokkuleppel olla valikulist iseloomu ja see ei tohiks anda eeliseid ühele turul tegutsejale. Seega mitte ainult hind, vaid ka tarnekogused ja tarnekindlus on need väärtused, mille jaoks parim pakkumine peaks selguma üksnes kõigile turuosalistele avatud ja läbipaistval enampakkumise konkursil. Kuidas saab sellises olukorras RMK võtta konkreetseid kohustusi just Est-For Investi suhtes?" Selleks et välistada kahtlus, ega kavatsuste protokoll ei või langeda riigiabireeglite toimealasse, on tellitud Advokaadibüroolt Lillo & Partnerid OÜ õiguslik analüüs hindamaks, kas juhul, kui kavatsuste protokoll allkirjastatakse, võiks olla tegemist riigiabiga, ning kui jah, siis kas rikutakse riigiabi regulatsiooni. Vastavalt õiguslikule analüüsile ei ole protokolli sõlmimine käsitatav riigiabi andmisena – ma tsiteerin siinkohal õiguslikku analüüsi –, kui on tagatud õiguspärase kestvuslepingu sõlmimise menetluse läbiviimine ja kestvuslepingu sõlmimisel on tagatud, et edukas pakkuja ei saa metsamaterjali turuhinnast soodsamalt ega saa konkurentsieelist võrreldes teiste ettevõtjatega. RMK on kõikide kestvuslepingute sõlmimisel seni lähtunud ja kavatseb ka edaspidi lähtuda kehtivatest seadustes ette nähtud reeglitest ning taganud õiguspärase menetluse läbiviimisel puidu müügi turuhinnaga ning ühelegi pakkujale konkurentsieeliseid andmata. Oma puiduturustusstrateegia kohaselt müüb RMK kogu metsamaterjali aastamahust 85% kokkuleppehinnaga kestvuslepingute alusel ja 15% teisi müügiviise kasutades. Puiduturustusstrateegiaga saavad kõik tutvuda RMK kodulehel, see on seal üleval.
Järgmised läbirääkimised kestvuslepingute sõlmimiseks korraldab RMK 2019. aastal. Sooviavalduse saavad esitada kõik puitu töötlevad ettevõtjad, kes on valmis turuhinnaga puitu ostma. Nendega alustab RMK läbirääkimisi soovitava koguse ja tähtajaga lepingu sõlmimiseks. Läbirääkimiste käigus

lepitakse muu hulgas kokku hind ja selle muutumise asjaolud, kogus, sortiment, samuti nähakse ette lepingute muutmise, peatamise ja lõpetamise tingimused. Vastavalt oma puiduturustusstrateegiale müüb RMK puitu kasumlikult ja võidab parim pakkumine. Ma tsiteerin siin ka puiduturustusstrateegiat: "RMK puidumüük peab olema läbipaistev ja arusaadav, info müüdava ressursi kohta peab olema ligipääsetav ja ajakohane, võimalus osaleda pakkumistel peab olema kõigil riigi ees kohustusi täitvatel huvitatud isikutel."
Neljas küsimus: "Millisel määral mõjutab selline tarnekokkulepe turgu? Kuidas tagada selle juures mõistlikud raiemahud ja vastavus säästva arengu strateegiaga?" Rõhutan veel kord, et kavatsuste protokoll ei ole tarnekokkulepe. Selle alusel puitu ei tarnita. Kui puitu kunagi tarnima hakatakse, siis enampakkumise korras sõlmitava kestvuslepingu alusel. RMK aastasest müügimahust moodustab paberipuit 34%. Sellest suurem osa läheb praegu ekspordiks. Plaanitavale puidurafineerimistehasele müüdaks kõige rohkem pool aastasest paberipuidu kogusest ehk hinnanguliselt 17% RMK aastasest müügimahust. See on puit, mis praegu viiakse laevadega Eestist välja. Pikaajalisel tarnekokkuleppel on turule pigem positiivne mõju, kuna puidu hinnad on stabiilsemad, võimaldades ka eraomanikele ühtlasemat raiemahtu. Vastasel juhul hoogustaksid nad raiet kõrgema turuhinnaga perioodil. Üldised raiemahud pannakse paika uue metsanduse arengukavaga, mille võtab vastu Riigikogu. Säästva arengu strateegias on eesmärkideks seatud heaolu kasv, kultuuriruumi elujõulisus, ökoloogiline tasakaalustatus ning ühiskonna sidusus. Jätkusuutlik puidukasutus koos heaolu suurendamisega kohalikul tasandil puidu väärindamise abil on säästva arengu strateegiaga kooskõlas.
Viies küsimus: "Kuidas on kavatsuste protokollis kajastatud RMK poolsed kohustused juhul, kui Est-For Invest ei saavuta RMK-ga kavatsuste protokolli järgset tarnelepingut? Kuidas on maandatud riskid, et viimane ei saaks sellisel juhul esitada RMK-le hilisemaid võimalikke kahjunõudeid?" Kavatsuste protokolli tööversiooni kohaselt lepivad RMK ja Est-For Invest kokku paberipuidu tarnelepingu ettevalmistamise ja läbirääkimise alustes ning võimaliku tarnelepingu teatud põhitingimustes. Kavatsuste protokolli kohaselt peavad pooled heas usus läbirääkimisi, et jõuda 2020. aastal tarnelepingu sõlmimiseni. Kohustust tarnelepingu sõlmimiseks ei võeta. Est-For Investil on võimalus osaleda RMK korraldatavatel kestvuslepingu läbirääkimistel. Ebaõnnestunud läbirääkimised, mille tulemusel tarnelepingut ei sõlmita, ei anna Est-For Investile võimalust RMK-le kahjunõudeid esitada. Nõuete esitamise võimaluse risk võiks tekkida, kui RMK ei vii läbi seadusekohast läbirääkimismenetlust, kuid seda pole varasemat RMK praktikat arvestades praegu põhjust karta.
Kuues küsimus: "RMK juhatuse esimees Aigar Kallas ütles 1. veebruaril 2018 toimunud pressikonverentsil, et ta oleks teavitanud avalikkust ja teisi turuosalisi sellest kokkuleppest alles pärast selle sõlmimist. Kas peate mõistlikuks, et riigitulundusasutuses saab teha vaid üks inimene hinnanguliselt 300–450 miljoni euro väärtuses üksikotsuseid? Milliseid samme on astutud RMK tegevuse korrastamiseks ja läbipaistvaks muutmiseks? Kas ja kes peaks antud olukorras vastutuse võtma?" Kestvuslepingute sõlmimine on osa RMK igapäevatööst ja kolmeliikmelise juhatuse pädevus. Selle juhatuse liige on ka Aigar Kallas. Ning juhatus on nõukogule kavatsuste protokolli tööversiooni tutvustanud. RMK nõukogu arutas Est-For Investiga sõlmitavat kavatsuste protokolli esimest korda 2017. aasta sügisel. RMK müüb puitu riigitulundusasutusena vastavalt Vabariigi Valitsuse määrusele "Riigimetsas kasvava metsa raieõiguse ja metsamaterjali müügi kord". See on avaldatud ka Riigi Teatajas, sellega saavad kõik tutvuda. Kord näeb ette ka kestvuslepingute sõlmimist. Need sõlmitakse enampakkumise korras, seega ei saa üks inimene puidumüügi kohta üksikotsuseid teha.
Vastutusest nii palju, et vastavalt metsaseadusele on RMK kõrgeim juhtorgan RMK nõukogu, samuti vastutab juhatus oma otsuste õiguspärasuse eest. Juhatuse üle teostab järelevalvet nõukogu. Arupärimise ettekandja sissejuhatava sõnavõtu kohta ütlen veel nii palju: väide, et huvide konflikt on jõudnud Keskkonnaministeeriumisse, on läbinisti vale. Seda peaks siiski ka kuidagi tõestama, kus see huvide konflikt ministeeriumis on. Selliseid paljasõnalisi väiteid pole mõtet esitada. Aitäh!

15:56 Esimees Eiki Nestor

Küsimused ministrile. Heljo Pikhof, palun!

15:56 Heljo Pikhof

Aitäh, austatud minister! Huvide põimumisega on siin tegu igal juhul. Kavatsuste protokolli põhja on teinud advokaadid, kes on Est-For Investil ja RMK-l samad. Minu küsimus puudutab seda, et Tartu Ülikooli professorite Ülo Mandre ja Erik Puura eeluuringud näitavad selgelt, et Peipsi järv ja Emajõgi

sellist suurt tehast välja ei kannataks. Miks siiski minnakse uuringutega edasi? Kas on ikkagi eesmärk teada saada, kui palju halvemaks võiks Tartu, Emajõe ja Peipsi keskkonnaseisund minna, nii et seadust ei rikutaks?

15:57 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Miks minnakse uuringutega edasi? Riigi eriplaneeringu menetlemist ja keskkonnamõjude hindamist reguleerivad põhiliselt kaks seadust. Üks on planeerimisseadus, kus on eraldi pikk peatükk riigi eriplaneeringust. Seal on tegevused täpselt kirjas, samm sammu järel, mida tegema peab. Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses on väga täpselt, samm sammu haaval kirjas, kuidas viia läbi keskkonnamõju strateegilist hindamist. Ja kui me neid seadusi loeme, siis näeme, et seal ei ole ette nähtud sellist menetlust, et mõni inimene – professor, akadeemik, teadlane – teeb selle lihtsalt ära ja ütleb, et siin ta on, teil ei ole vaja midagi rohkem uurida. Seaduses on kirjas, millised sammud peavad üksteisele järgnema, kuidas viiakse läbi riigihange mõjude hindamiseks, kuidas valitakse välja mõjude hindaja.
Kõik need sammud on täpselt kirjas. Ja kui nende mõjude hindajaks või täiendavate uuringute läbiviijaks osutuvad näiteks needsamad professorid, siis on see kõik teretulnud, aga siis on see ka seadusega kooskõlas. Ei saa lihtsalt suvaliselt öelda, et meil on tehtud selline uuring või teistsugune uuring, me peame lähtuma seadusest, kui keskkonnamõjude hindamisi läbi viime. Samamoodi on planeerimisseaduses väga täpselt ette nähtud sammud, mis planeeringu korraldaja peab astuma: millal tegema riigihanke, kuidas valima keskkonnamõjude hindaja. Planeeringu korraldaja on vastavalt sellele seadusele Rahandusministeerium, riigihalduse minister ja tal on väga täpselt kõik sammud ette kirjutatud.

15:59 Esimees Eiki Nestor

Tuletan meelde, et arupärimiste puhul saab iga Riigikogu liige esitada suuliselt ühe küsimuse. Krista Aru teeb seda nüüd. Palun!

15:59 Krista Aru

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Te kirjeldasite just, kui täpselt on seaduses määratud kõik protseduurid: kuidas viiakse läbi keskkonnamõjude hindamine ja kuidas toimub riigihange keskkonnamõjude hindaja leidmiseks. Kas te nüüd avaksite sama täpselt ka need tagamaad, milliste uuringute, analüüside, otsuste või ka seaduspügalate alusel algatas valitsus eriplaneeringu, pidades silmas just Tartu lähikonda? Me teame, et jutuks on olnud ka teisi kohti. Miks valiti just Tartu lähikond eriplaneeringu algatamiseks?

16:00 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Eriplaneering algatati, kui mu mälu mind ei peta, möödunud aasta maikuus. Ja see eelnõu oli kooskõlastusringil. Muu hulgas esitati see minu teada kooskõlastamiseks ka Viljandimaa ja Tartumaa omavalitsuste liidule, samuti linnade liidule. Nii et kui tahetakse teada, kas omavalitsused olid teadlikud ja said esitada oma arvamust, siis see võimalus oli olemas. Ma kahjuks kõigi nüanssidega täpselt kursis ei ole, kuna esiteks ma ei olnud sel ajal keskkonnaminister ja teiseks oli see otsuse eelnõu otseselt riigihalduse ministri vastutusvaldkond. Küll esitas Keskkonnaministeerium kahel korral oma arvamuse selle ettevalmistatava eelnõu kohta. Esimesel korral esitati arvamus siis, kui võimalik arendaja esitas taotluse see eriplaneering algatada, ja teisel korral esitati planeeringu algatamise otsuse eelnõu kooskõlastuskiri. Selles on kirjeldatud mitmeid aspekte. Ja kui te loete seda algatamise otsust, siis seal on ka kirjeldatud üldist olukorda, seda, miks on selle planeeringu jaoks valitud välja kaks maakonda: Viljandimaa ja Tartumaa. Konkreetsemalt, omavalitsuse täpsusega ei ole seal kohta välja pakutud, võimalik asukoht on maakonna täpsusega.

16:02 Esimees Eiki Nestor

Andres Herkel, palun!

16:02 Andres Herkel

Aitäh, härra esimees! Austatud minister! Ma küsin selle kavatsuste protokolli kohta, ehkki samasugused küsimused võivad puudutada ka eriplaneeringut. Nimelt, RMK nõukogu esimees härra Talijärv oli kuu aega tagasi Riigikogu korruptsioonivastase erikomisjoni ees ja seal ta möönis, et nõukogule on paljud asjad siiski ebaselged. See puudutab nii hinnakujundust kui ka võimalikku vastuolu riigiabi reeglitega. Kas te olete kursis, kas nendele küsimustele on mingisugused vastused tulnud või tulemas? Ja kuidas üldse tekib niisugune olukord, et nii eriplaneeringu kui selle kavatsuste protokolli puhul jääb mulje, et mingisugused olulised siduvad otsused on kusagil ette valmistatud juba ammu enne seda, kui algab avalik arutelu, enne, kui tulevad uuringud? Kas mitte see ei ole peamine põhjus, et kogu selle protsessi ja võimaliku tehase suhtes on avalikkus juba ette negatiivselt häälestatud?

16:03 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Kindlasti valmistab see muret, et mitmetele inimestele selline mulje on jäänud. See väide kõlab väga tugevalt, justkui oleks midagi ette ära otsustatud. Aga minu teada on ka võimalikud arendajad ise korduvalt avalikkusele kinnitanud, et kui keskkonnamõjude hindamise tulemusena on selge, et keskkonda kahjustatakse oluliselt, siis seda tehast lihtsalt ei tule. Otsus sõltub keskkonnamõjude hindamisest ja vastavalt seadusele ka muude mõjude hindamisest. Ning selle põhjal lõpuks tehakse otsus, kas minnakse edasi või mitte. Ja see otsus, nagu siin kõik väga hästi aru saavad, ei lange ju lähiajal. Võib-olla see tekitabki küsimusi, et ei saada aru, et see protsess on väga-väga pikk ja meil ei ole täna vastust, kuhu ja mis tingimustel saaks sedalaadi tehase rajada.
Aga kaks momenti veel seoses selle küsimusega. Esiteks, nagu ma rõhutasin, küsimus oli, kas nõukogule on vahepeal tulnud täiendavat infot. Täiendav info on see, et Advokaadibüroolt Lillo & Partnerid on tellitud õiguslik analüüs. See on valminud ja see on kättesaadav vähemasti nõukogu liikmetele. Ja see analüüs hindas ka, kas ollakse metsaseadusega kooskõlas, kui selline kavatsuste protokoll sõlmitakse, ja teiseks, kas on probleeme riigiabi reeglitega.
Ma rõhutan veel kord, et seda kavatsuste protokolli ei ole alla kirjutatud. Selle kohta on ka ajakirjanduses liikunud kahetsusväärselt erinevat infot. Seni ei ole seda protokolli sõlmitud, küll on sellest olemas tööversioon, mida on nõukogu liikmetele tutvustatud.

16:05 Esimees Eiki Nestor

Monika Haukanõmm, palun!

16:05 Monika Haukanõmm

Tänan, härra juhataja! Hea minister! Kaheldamatult peab Eesti oma loodusressurssidesse, sh metsa suhtuma täie tõsidusega ja kasutama seda võimalikult suure kasuga ehk siis puitu väärindades, lisandväärtust luues. Kuulates nüüd seda diskussiooni puidurafineerimistehase ehitamise üle, tekib paratamatult loogiline küsimus, kuidas Riigimetsa Majandamise Keskus just Est-For Investiga selliste esialgsete kokkulepeteni jõudis, oli too protokoll siis allkirjastatud või mitte. Kas oli ka teisi alternatiive – teisi huvilisi, teisi pakkujaid, kes võiks sedasama teha võib-olla hoopis paremat tehnoloogiat kasutades? Vahest see oli ikkagi nii, et tuli üks eraettevõtja, pakkus oma huvidest lähtuvalt välja oma äriidee ja RMK hakkaski ühte eraettevõtet juba väga varajases faasis eelistama?

16:06 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Aitäh! Nagu ma juba välja tõin, RMK-s ongi protsess tavapäraselt käinud nii, et kui on väga suur klient, siis ta eelnevalt küsib RMK-lt, kas tal üldse tasub mõelda oma tehase rajamisele, kas tal oleks võimalik saada piisavalt tooret ka RMK käest. Ja nagu ma näiteks tõin, Kohila vineeritehase puhul sõlmiti selline eelnev koostööprotokoll 2011. aastal. Graanul Investiga, kes on kritiseerinud praeguse kavatsuste protokolli koostamise ideed, on kahel korral alla kirjutatud analoogne kavatsuste protokoll: 2013. aasta kevadel Osulasse tehase rajamiseks ja 2014. aasta sügisel Imaverre pelletitehase rajamiseks. Suured kliendid tõesti pöörduvad eelnevalt RMK poole. Samamoodi oli näiteks Estonian Celli tehasega, mis rajati Kundasse. Pöördutakse RMK poole, kombatakse maad, on koostatud kavatsuste protokollid ja hiljem juba sõlmitakse tarneleping, mis põhineb turuhinnal. Siis toimuvad läbirääkimised, öeldakse, et kogus on nii ja nii suur, kõik saavad teha oma pakkumise.
Tõsi, me peame aru saama, et kui see pikk kestvusleping on ükskord sõlmitud, siis on võimalik klient kohustatud selle koguse ära ostma. Tõesti on nii, et kui on suured kogused, siis ühtepidi tuleb need

tagada, aga teistpidi need tuleb ka välja osta. Leping on kahepoolne. Hind kujuneb läbirääkimistel enampakkumise korras ja see on minu teada seni olnud kooskõlas keerulise nimega korraga, mida ma enne juba märkisin. See on riigimetsas kasvava metsa raieõiguse ja metsamaterjali müügi kord, mille on kinnitanud Vabariigi Valitsus.

16:09 Esimees Eiki Nestor
Andres Ammas, palun!

16:09 Andres Ammas
Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav minister! Ütlesite, et kavatsuste protokolli veel allkirjastatud ei ole. Tõenäoliselt on teie kui ministri, kui omaniku ehk riigi esindaja käsutuses infot, kuidas selle protokolliga kavatsetakse edasi minna. Tollel kohtumisel komisjoniga, millele kolleeg Herkel viitas, ütles kantsler Talijärv, et RMK nõukogu koguneb märtsi alguses. Kas see nõukogu koosolek on toimunud või mitte? Kui ei ole, siis millal see toimub? Ja mis teie teada selle protokolliga edasi saama hakkab?

16:10 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Aitäh! Kõigepealt, RMK puhul on selline huvitav olukord, et keskkonnaminister ei ole otseselt omaniku huvide esindaja. RMK ei ole äriühing, ta on tulundusasutus ja tegutseb metsaseaduse alusel. RMK kõrgeim juhtimisorgan, nagu ma juba ütlesin, on nõukogu, kuhu teatavasti osa liikmeid nimetab Riigikogu ja osa valitsus. Sellist rolli, nagu ministril on äriühingu üldkoosolekuna, kõnealusel juhul mul ei ole. Mul ei ole sellist suuniste andmise võimalust, nagu äriühingu puhul ette nähtud on. Kõrgeim organ on nõukogu ja tema otsustab. Minu teada toimub järgmine nõukogu koosolek selle nädala teises pooles. Neljapäeval aitab mind üks Riigikogu määratud nõukogu liige. Ma eeldan, et see küsimus on nõukogus kindlasti arutluse all. Juhatus tutvustab ilmselt selle õigusliku analüüsi tulemusi, millest ma siin rääkisin, ja eks siis arutatakse ka võimaliku kavatsuste protokolliga seonduvat.

16:12 Esimees Eiki Nestor
Artur Talvik, palun!

16:12 Artur Talvik
Aitäh! Minister Kiisler! Ma tulen ikkagi tagasi usaldusküsimuse või huvide konflikti küsimuse juurde. Te teate väga hästi, et teie kantsler enne kantsleriks saamist või enne ministeeriumisse tööle tulekut oli metsatöösturite esindusorganisatsiooni juht. Ta on tihedalt seotud nende esindusorganisatsiooniga. See jutt, et RMK-d Keskkonnaministeerium ei kontrolli – no Keskkonnaministeerium määrab sisuliselt oma kantsleri RMK nõukogu juhtima. Seesama kantsler juhib seda nõukogu. Vaadates laiemat pilti, on selge, et see kantsler on kõigi silmis igasuguse usalduse kaotanud. Mu küsimus on: kui te tahate, et metsasõda niimoodi edasi ei läheks, siis millal te selle kantsleri lahti lasete?

16:13 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Kantslerid määrab ametisse ja vabastab ametist Vabariigi Valitsus. Huvitaval kombel on kantsler ametis olnud rohkem kui neli aastat ja ma ei ole varem teilt selliseid väiteid kuulnud. Ma tõesti ei saa selle jutuga kuidagi nõustuda. Pean silmas seda, mida te siin algatuseks rääkisite, justkui oleks huvide konflikt ministeeriumisse jõudnud. Ei ole tehase võimalikud investorid kuidagi seotud Keskkonnaministeeriumiga. Ja ei saa lõpmatuseni viidata inimeste varasematele töökohtadele. Kui pika perioodi me siis piiriks paneme? Kui inimene töötas näiteks viis aastat tagasi kuskil ühingus, kas tal on siis välistatud riigiasutuses töötamine? Ma arvan, et sellise lähenemise korral oleks olnud loogiline see küsimus tõstatada siis, kui inimene kõrge riigiametniku ametisse esitati. Aga viis aastat hiljem rääkida, et kuulge, ta töötas viis aastat tagasi sellises kohas – ma arvan, et see ei ole vähemasti hea tava, kui mitte muud.

16:14 Esimees Eiki Nestor
Igor Gräzin, palun!

16:14 Igor Gräzin

Seoses viimase teemaga väike kommentaar. Nii nagu näitab nende meie kolleegide saatus, kes on Riigikogust ära läinud: poliitik, see on häbiplekk surmani. Selles mõttes ma arvan, et see vastus oli ebarahuldav. Mis tähendab viis aastat? Sa sured sellega, et sa oled oma erakonnas! Mina ka! Aga nüüd järgmine küsimus, puhtjuriidiline. Palun ütle mulle, mis alusel tekkis eriplaneering? Võtame planeerimisseaduse, ma ei leia sealt seda punkti. Seal on riigi eriplaneeringu juhtumid ammendavalt loetletud, neid on seal 8–9 tükki ja mis tahes tehase või käitise rajamine sinna alla ei kuulu. Kõige lähem on see, et eriplaneering tehakse loodust saastavate jäätmete alaliseks ladustamiseks, aga te ei ole seda nagu nimetanud. Nii et mis on eriplaneeringu juriidiline alus ja kust see tuli?

16:15 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Ma veel kord ütlen, et mina seda eelnõu tookord ette ei valmistanud. Aga siin on debati käigus viidatud minu arust eksitavalt ühele teisele planeerimisseaduse punktile. Mul ei ole seda seadust siin ees, ma ei saa paragrahvi nimetada. Ühes paragrahvis on jah too loetelu, aga eespool, ühes varasemas paragrahvis, kui sul peaks see seadus ees olema, on öeldud üldiselt, mis juhtudel algatatakse riigi eriplaneering. Seal on öeldud ka seda, et kui on riiklik maakondadeülene huvi – ma nüüd peast tsiteerin ja võin pisut sõnastuses eksida –, siis on alus riigi eriplaneering algatada.

16:16 Esimees Eiki Nestor
Ain Lutsepp, palun!

16:16 Ain Lutsepp
Aitäh, härra eesistuja! Austatud minister! Küsimus selline: mida on Keskkonnaministeerium, RMK ja Est-For Invest valesti teinud, et tehase rajamisega seoses on tekkinud selline negatiivne foon? Millised kommunikatsioonivead avalikustamisel ja ettevalmistuses on tehtud?

16:17 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Aitäh! Mina ei ole kommunikatsioonieekspert. See oleks hea uurimistöö küsimus kellelegi, kes tegeleb teaduse tasemel kommunikatsiooniteemaga. Kui nüüd püüda hinnata ja tagantjärele analüüsida, siis kui Est-For Investi esindajad esimest korda avalikkuse ette tulid, siis nad kuulsid väga palju kriitikat selle eest, et nad tulid üldsuse ette oma kavatsustega, vastuseid küsimustele ja lahendusi veel polnud. Nende kommentaar selle peale oli, et nad püüdsid teha kõike hästi avalikult, teavitada üldsust võimalikult vara isegi oma kavatsustest. Te ehk mäletate, et kui see info 2017. aasta alguses tuli, siis nad korraldasid pressikonverentsi. Võib-olla on õppetund see, et kui tuled avalikkuse ette, siis peavad olema ka vastused. Vahest ainult mõtete ja kavatsustega ei maksa tulla, eeltöö peab olema natuke pikemalt ära tehtud. Võin sellise hinnangu anda.

16:18 Esimees Eiki Nestor
Austatud Riigikogu! Arupärimistele vastamise korda reguleerib kodu- ja töökorra seaduse § 140 ja selle järgi on Riigikogu liikmel võimalik esitada üks suuline küsimus. Arno Sild, palun!

16:19 Arno Sild
Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Kas te oskaksite öelda valitsuse istungil, mis olid põhilised momendid, mille vastu Tartu volikogu eksis, kui tegi otsuse seda projekti mitte pooldada?

16:19 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Aitäh! Ma kuigi hästi küsimusest aru ei saanud, aga ma arvan, et Tartu Linnavolikogul on täiesti seaduslik õigus igasuguseid avaldusi teha. Ma ei arva, et nad on mingi reegli vastu eksinud.

16:20 Esimees Eiki Nestor
Rohkem ministrile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Arupärijate nimel Artur Talvik, palun!

16:20 Artur Talvik
Aitäh! Tänan ministrit vastuste eest! Kuigi võiks parafraseerida teda ennast ja öelda, et avalikkuse ette tulles võiksid ka vastused olla. Aga see selleks, norida võib alati. Vabaerakond hoiab metsateemat üleval

seepärast, et me üritame vaadata suuremat pilti. Me ei taha minna konkreetsesse kaklusse Est-For Invest *versus* Tartu või midagi muud sellist. Me tahame vaid vaadata Eesti metsa, mis on üks meie kultuuri, meie siin olemise, meie majanduse alustalasid ja meile ka emotsionaalses, sotsiaalses mõttes väga oluline. Me tahame vaadata seda suuremas pildis ja otsida tasakaalu kõikide nende erinevate poolte vahel – need on siis majandamise pool, sotsiaalne pool ja kultuuriline pool.
Praegu on olukord ilmselgelt tasakaalust väljas, ja mitte ainult selle Est-Fori tehase pärast, vaid ka muude asjade pärast. Vaatame tagasi eelmise aasta metsaseaduse muudatustele, vaatame kõiki muid märke, mis näitavad ilmselgelt seda, et on väga suur surve Eesti metsale. Seda soovitakse rohkem raiuda ja käsitada metsa ainult kui kasvavaid puid ja rahatähti. Seetõttu tuli Vabaerakond välja metsarahu manifestiga. Selles on kümme punkti, millest mõned ma toon siin välja. Soovitan ka ministril seda manifesti lugeda ja miks mitte sellele ka alla kirjutada petitsioonikeskuses ehk portaalis petitsioon.ee. Ennekõike me ütleme seal seda, et me võiksime kuni uue, üldrahvaliku kokkuleppe saavutamiseni – või siis nimetagem seda üldrahvalikuks kokkuleppeks kuni uue arengukava kokkupanemiseni – teha raierahu ja piirduda metsa raiumisel kuue miljoni tihumeetriga aastas. Jah, kui see on nn valge lepp või selline puit, mida praegu üldse ei raiuta, ja sellele leitakse hea funktsioon, siis see maht võib ka suurem olla – palun väga!
Teine oluline punkt, millest me Vabaerakonnana oleme ka siin puldis väga mitu korda rääkinud ja mille kohta küsimusi esitanud, on looduskaitsealadel tehtavad lageraied, mis on üllatavalt massilised ja üle mõistuse läinud. Lageraied looduskaitsealadel võiks ära lõpetada ja käituda vanamoodi. Edasi tulevad punktid, mis puudutavad sedasama Est-Fori, tulevad punktid, mis räägivad usaldusest. Just nimelt, kui me tahame üldrahvalikku kokkulepet teha ja kui üks osapool ütleb, et me ei usalda ministeeriumi kantslerit – nad on öelnud seda väga pikka aega ja nad on ka põhjendanud, miks nad teda ei usalda –, siis on see mõtlemise koht keskkonnaministrile. Keskkonnaministeeriumi kantslerit ei usaldata sellepärast, et ta ei kaitse keskkonda, vaid tegutseb pigem tööstuse huvides. Selliseid süüdistusi on looduskaitsjatel väga palju. Ja see on mõtlemise koht. Kui inimest, kes põhiliselt peaks organiseerima arengukava arutelusid ja seadusmuudatusi, on sellisel moel süüdistatud, siis minister võiks sellest teha mingisugused järeldused.
Ma kutsun kõiki üles seda manifesti lugema ja mõtlema selle peale ning kuulutama välja mitte metsasõda, vaid metsarahu kuni kokkuleppeni, mida me kasutaksime arengukavas ja mis ütleb, mismoodi me oma metsaga ümber käime järgmisel kümnel aastal. Aitäh!

16:25 Esimees Eiki Nestor
Heljo Pikhof, palun!

16:25 Heljo Pikhof
Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Ma olen igati nõus Artur Talvikuga: meie metsa tuleb kaitsta! Kui siit edasi minna ja rääkida Est-Forist, siis olles juristina asjaomaseid materjale uurinud, võin kinnitada, et päris algusest peale on tants käinud Est-Fori pilli järgi. Seda Eesti kõigi aegade suurimat tööstusinvesteeringut kavandades pole mitte midagi juhuse hooleks jäetud. Kohe alguses esitati valitsusele täitmiseks 12 punkti ja kui neid punkte lugeda, siis võib öelda, et valitsus on neid usinasti täitnud.
Arendaja on juba riigi eriplaneeringu eelleppes tingimused ette kirjutanud: tehas saab tulla ainult Tartu või Viljandi maakonda kuni kümne kilomeetri, soovitavalt kuni viie kilomeetri kaugusele Suur-Emajõest. Arendaja soovil on kohe välistatud tehase rajamine Pärnu, Põlva või Jõgeva maakonda. Samas, kui me vaatame riigi huve, siis riigi huvides oleks otsida selle tehase jaoks, mis vajab suurtes kogustes puitu ning paiskab heitmeid jõkke ja õhku, selline koht, kus see teeb elusloodusele võimalikult vähe kahju. Väga kahju, et alternatiive ei kaalutudki. Nüüd, kui me räägime Viljandi maakonnast, siis küllap te kõik saate aru, et Viljandi maakonda Suur-Emajõe äärde Meleski rappa ei hakka mitte keegi tehast ehitama ja lisaks sinna veel raudteed rajama. Ka Reola langeb ära. Mis siis jääb? Jäävad Vorbuse ja Kärkna, kus Emajõgi ja raudtee vist lõikuvad. Teaduste akadeemia president Tarmo Soomere on öelnud, et seda meelt ta küll ei ole, et tehase võib rajada Tartust ülesvoolu, et sellega võib nõustuda.
On kahju, et mul jäi teine küsimus esitamata – lihtsalt ei olnud võimalust, esitada sai ühe küsimuse. Aga räägin nüüd keskkonnamõjude hindamisest ja uuringutest, mille eest teadaolevalt maksab tehase rajaja. Kui alles pärast uuringute läbiviimist tehakse otsus, kas tehas rajada või mitte, siis jääb selgusetuks, miks peaks ühel ettevõtjal ilma mingi riigipoolse garantiita olema huvi panustada sadu

tuhandeid eurosid, et lihtsalt uurida Emajõe ja Tartu ümbrust. Kui rääkida puude mahavõtmisest, siis kindlasti on nii tartlastel kui ka teistel lõunaeestlastel täiesti põhjendatud hirm, sest ka tehase rajajad on öelnud, et lähikonnast võetakse puid enam.
Nii et ega muud ei olegi öelda, kui et algusest peale on mindud vale teed. Mul on väga kahju, et ei arvestata tartlaste arvamusega, kes on öelnud kindla ei. Aitäh!

16:29 Esimees Eiki Nestor
Krista Aru, palun!

16:29 Krista Aru
Härra esimees! Austatud minister! Head rahvaesindajad! Täna on siin Riigikogus arupärimiste käigus – neid on küll vaid kaks olnud – arutatud küsimusi, millel on hoopis laiem taust ja hoopis suurem tähendus. Ma arvan, et keegi siin viibijatest ei tahaks ega julgekski öelda, et mets ei ole Eesti suurim väärtus. Mets, puhas keskkond ja ühes sellega turvaline elu, õnnelik elu on ja peaksidki olema – seda me kõik ju soovime – Eestis need väärtused, mille pärast tulevad siia need talendid, keda me ootame. Tänu nendele väärtustele elab meie Eesti veel kaua ja aina õnnelikumalt.
On veel üks komponent, mida me oleme siin väga palju rõhutanud ja samas sellest mitte kuigi palju hoolinud: see on kohalike omavalitsuste õigus. Tartu volikogu pidas maha väga tormilise koosoleku, ja pidas selle maha õigusega, sest ta kaitses oma inimesi, oma elanikke ja kaitses ka neid põhimõtteid, mis Tartu on heaks kiitnud sellises tähtsas dokumendis nagu strateegiline arengukava. Kui me ei usu ega usalda oma kohalikku omavalitsust, siis usume vähemalt sellist tähtsat paberit nagu strateegiline arengukava, mis ütleb Tartu kohta, et Tartu on hariduse, teaduse, innovatsiooni hindava tööstuse, tehnika ja majanduse linn.
Mil määral see Tartu külje alla rajatav tehas vastaks nendele nõuetele, sellele peaks vastama. Ja sellele oleks pidanud vastama juba alguses. Ma olen uurinud ja otsinud, kus on need andmed, mis kinnitaksid täiesti veenvalt, et selle tehase rajamisega lahenevad Tartus mingid tööjõuprobleemid, mida muide sellisel kujul Tartus ei ole olemas. Ma olen otsinud infot, mis mulle selgitaks, miks see tehas peaks olema kindlasti just nimelt seal Emajõe ääres, milline on rajatava tehase võimalik suur kasutegur, mis kaaluks üles selle kahju, mida tekitataks Tartu mainele, mida tekitataks Eesti mainele ja mida tekitataks kogu meie tervele, puhtale looduskeskkonnale, mille me oleme kohustatud andma paremana või vähemalt sama puhtana edasi järeltulevatele põlvedele. Aitäh!

16:32 Esimees Eiki Nestor
Igor Gräzin, palun!

16:32 Igor Gräzin
Austatud härra spiiker, ma palun kaheksa minutit! Kodukord on kodukord ja ma ütleksin niimoodi, et ise te nüüd kannatate. Ma oleksin võinud rääkida ka ühe minuti, nüüd olete sunnitud kuulama kaheksa. Hakkame peale sellest ...

16:33 Esimees Eiki Nestor
Palun, kolm minutit lisaaega!

16:33 Igor Gräzin
Aitäh! Jällegi sporaadilised, juhuslikud märkused, aga Krista inspireeris mind ja ma hakkan siis nüüd edasi minema. Alustame mainest. Kas te kujutate ette papivabrikut või terasevalutöökoda Oxfordi Ülikooli juures või midagi taolist Harvardi lähedal? Et Stanfordi lähedal on sulatusahjud või midagi taolist? Silicon Valley on maksimum. Ühesõnaga, see vabrik sinna ei sobi – ei maine, ajaloo ega mitte millegi pärast.
Ma tahaks, muide, tähelepanu juhtida, et tegemist on 19. sajandi ideega selles mõttes, et me investeerime – kujuta ette! – paberisse. Tähendab, see on siis paberajalehed jne. Me elame 21. sajandis, meile räägitakse digiriigist, mis peaks saama paberivabaks, aga me seostame oma tuleviku paberiga. Kusjuures, tõtt-öelda isegi mitte paberiga, vaid poolfabrikaadiga. Isegi rulli peale ei ole kuskile kirjutatud, et see on kuidagi Eestiga seotud.

Väga oluline mainekahju tuleneb sellest, et Tartu Ülikool asuks tehnoloogia mõttes üleeilse vabriku kõrval. Ainus asi, mis olevat tehnoloogiliselt kaasaegne, on puhastusseadmed. Kah mul asi! See on tavaline keemiatööstus, ikka saab jäätmed puhtaks teha, aga mida ei saa välistada, mis on absoluutne saaste, see on soojus. Ka puhastusseadmed nõuavad energiat ja lõppastmes on soojussaastamine see, mis tapab ära Emajões selle, mis veel alles on. Ja Peipsi järvele võime kriipsu peale tõmmata – see õitseb ju niigi. Mõelge, kus kohas hakkavad räimed kudemas käima! Noh, koha jääb alles – peab paarkümmend aastat kauem vastu –, aga see on siis ka kõik. Me peame aru saama, et see vabrik on Tartu, Tartu maakonna ja terve Lõuna-Eesti lõpp.
Nüüd selline küsimus. Väga toredad poisid, et avalikustasid. Jah, tõsi! Aga see ei ole mitte strateegia. Oli ju ette arvata, et sellest tuleb jama. Ja nüüd on küsimus. Seda paberivabrikut või seda papitehast ei ole võimalik rajada salajasena. Sinna ei ole võimalik ümber panna okastraati sildiga "*Stoi! Kto idjot?*". See on näha. Järelikult tekib küsimus, kust, kurat, see siia sai ja millal. Kas me tahame uuesti saada tagasi Rail Balticu situatsiooni? Rong on juba läinud. Praegu ongi see moment, kui saab rongi kinni peatada ja seda ehitust mitte alustada.
Siin oli ka juttu riigi eriplaneeringust – ma tänan kompetentse ja õige vastuse eest! –, et kust see tuli. Jah, tõepoolest, selline paragrahv on seaduses eespool olemas ja see vastab tõele. See oligi ainuvõimalik ja väga korrektne vastus. Aga seal on üks väike konks, millest ma peaksin nüüd rääkima. Pange tähele, planeerimisseadust lugedes tuleb välja, et ühe eraviisilise värkstoa käimapanemine on riiklik huvi. Ehk papivabrik on Eesti strateegiline riiklik eesmärk, kusjuures on teada, et selle vabrikuga välistataks kümned, võib-olla sajad potentsiaalsed *start-up*'id, mis saavad sündida ainult Tartu vaimses keskkonnas.
Tööjõust oli ka juttu. Minu arvates ei ole õige see rehkendus, et me peame rajama tehase lootuses põgenikele, sest oma tööjõudu ju ei ole. Samas meil ei ole Tartus piisavalt araabia keele tõlkegi. Huvitav, kuidas nad seal tselluloosivabrikus tööle hakkaksid. Sest muud tööjõudu Tartust võtta ei ole. Tartu on kõrgtehnoloogiline linn, tulevikuga linn.
Kui me praegu räägime sellest otsustamisest, siis vaadake, alati tulevad suured jamad väiksest detailist. Kas te panite tähele, kes on papivabriku juristid? Need on Eesti tipud. See on kõige kihvtim ja kõige vahvam juriidiline büroo Eestis. Huvitav, eks ju? Mis seal juriidiliselt keerulist on? Sina lõikad puid, sina tood, mina maksan. See on viienda kursuse üliõpilase magistritöö, mitte rohkem, aga võetakse tippjurist. Miks? Asjas on konks sees! See on riigiõiguslik probleem ja me peame ära lahendama küsimuse, kas otsustavad Tallinn ja Stenbock või otsustavad Tartu, Tartu vaim, Tartu ajalugu – see kõik kokku.
Kallid sõbrad ja kaasvõitlejad! Täna on tegelikult küsimus selles, mis me Eestina oleme. Kas meie sõna siin üldse midagi maksab? Milleks kõik need kohalike omavalitsuste valimised jne? Ja lõpetuseks. Tartu on akadeemiliste intriigide pesa, kus inimesed on sajandeid intriigide pärast infarkti surnud juba Johan Skyttest alates. Nüüd on Tartu saavutanud sellise haruldase üksmeele, poliitilise konsensuse, seal on tekkinud tõeline tartlase tunne. Ma olen rahvasaadik Tartumaalt. Me vaatasime kadedusega, kuidas nad seda teevad, ja me oleme nii uhked, et meie maakonna keskuses on nii kihvtid inimesed. Aitäh!

16:38 Esimees Eiki Nestor

Peeter Ernits, palun!

16:39 Peeter Ernits

Hea juhataja! Head kolleegid! Ka mina olen Tartumaalt. See, mis toimub Tartumaal, on ausalt öeldes üsna piinlik. Tegemist on ju koloniaalpoliitikaga. Jah, väärindada on vaja, palki ei maksa välja vedada, toorainet teeme ise. Aga kuhu me selle teeme ja kes teevad? Üks mu tuttav armastab öelda – ta on Tartu volikogu liige –, et ta on vangla- ja ülikoolilinnast, aga homme on ta vangla-, ülikooli- ja haisulinnast. Tartu laiem seltskond ja Tartu Linnavolikogu ütles selge ei. Pole mõtet isegi uurida oludes, kus kõik on selge. Selge on see, et kindlasti pappi tuleb, kui rääkida papitehasest nii ülekantud kui ka otseses mõttes, aga küsimus on selles, mis hinnaga. Tegelikult on võimalik hakata n-ö seda pappi tootma ka suletud tsükliga. Aga sellisel juhul läheb asi liiga kalliks. Tallinna abilinnapea Mölder kirjutas ühe loo, mis ajas mul harja punaseks: ta küsis, miks te vastu punnite. Ma kirjutasin talle vastu, et tee ettepanek Ülemiste järve äärde või Pirita jõe äärde papitehas ehitada. Ta ei ole tänase päevani seda teinud.
Aga mida ma tahan öelda, on see: kuna kinnist tsüklit ei saa teha ja vesi tuleb tehasest välja saata, sest vastasel juhul ei tuleks pappi – nüüd pean silmas saadavat tulu – ja ei oleks võimalik üldse toota. Kui

oleks puhas tehas, siis läheks ettevõtmine liiga kalliks ja ei oleks mõtet seda teha. Järelikult on tegemist koloniaalpoliitikaga.
Vahepeal oli jutuks, et kui Tartu ei kõlba, ehitame tehase kuhugi Ida-Virumaale – las need venelased kannatavad, nad on ju reostunud keskkonnaga harjunud. Ka see on häbiväärne lähenemine. Miljard investeeringut – kes seda ei tahaks!? Iga valitsus tahaks. Aga mul on luureandmeid, et tegelikult läheb investeering veelgi suuremaks. Ja kui Eesti meestel, Eesti poistel seda miljardist suuremat summat ei ole, siis äkki tuleb kampa võtta investoreid Rootsist või Soomest, kes annavad selle puudujääva papi. Aga sellisel juhul võib õige varsti libiseda kogu see haisutehas või papitehas hoopis kellegi teise omandisse. Ma ei tea, kas see on hea lahendus. Nii et tegelikult on olukord üsna selge. Kolleeg Igor rääkis, et me vaatame hoopis eelmise sajandi poole. Ühelt poolt peaksime midagi tegema, aga oleme tegelikult sundseisu pandud.
Ja kui rääkida Keskkonnaministeeriumi kantslerist – ta on minu vana kolleeg, tubli mees, aga tõepoolest metsatööstusliidu endine juht. On selge, et ka Mati Polli tunneb Eesti metsi ülihästi – vaadake, kellena ta kunagi töötas, enne kui Sylvester loodi! Kõik on nagu kõige parem, aktiivsed Eesti mehed ja lubavad suurt investeeringut, aga samas millegipärast ainult kindlasse kohta.
Nii et ei meeldi see mulle. Ei meeldi see Tartu linna elanikele ja võin teile kinnitada, ka terve Tartumaa elanikele. Keskerakonna Tartumaa piirkonna juhina võin öelda, et me pole selle kohta avaldust teinud, aga ei sobi see ka meile. Investeeringut on vaja, aga kuhu teha ja kuidas – need võimalused peaks olema palju avaramad. Ja koloniaalpoliitikat ajada 21. sajandil – no tänan, ei! Kõike head!

16:43 Esimees Eiki Nestor
Jaanus Marrandi, palun!

16:43 Jaanus Marrandi
Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Kindlasti võib hästi emotsionaalselt hästi palju rääkida, nimetada seda planeeritavat tehast papitehaseks, paberitehaseks, tselluloositehaseks, aga seda võib nimetada ka rafineerimistehaseks. Lähenemisnurki on üsna mitu. Mina küll arvan, et tänapäevane puidukeemia ei tähenda 19. sajandi paberivabrikut või tselluloositehast. Olles RMK nõukogu liige, olen ma tutvunud ka selle tehase n-ö prospektiga, materjalidega selle kohta, mida seal soovitakse hakata tootma, mida tegema. Olen aru saanud, et on plaan hakata tootma materjale alates plasti asendajatest ning lõpetades riiete ja terve rea innovaatiliste toodetega. Ja tselluloos on seal ka kindlasti olemas. Nimetada seda papitehaseks ja hästi emotsionaalselt vooluga kaasa minna – no kui investorite plaan on nagu 16. sajandi nõiapinki pandud, siis on väga lihtne sellele mööda minnes sülitada. Niisugune mõtteviis ei sobi minu arvates 21. sajandisse.
Nii nagu 21. sajandisse ei sobi ka selline mõtteviis, mida siin esindab Vabaerakonna esimees, kes avaldas arvamust, et viis, kuus või ükskõik kui palju aastaid tagasi teatud ametikohal töötanud inimene ei sobi töötama mingitel järgmistel kohtadel. Vaadake, ma lugesin hiljaaegu ühte raamatut Põhja-Koreast, kus inimeselt küsiti, kus olid sinu vanemad ameeriklastega peetud sõja ajal. Kui nad töötasid teatud ametis, siis nende lapsed ja lapselapsed ülikooli minna pole saanud – kuuluvad valesse kasti. Vaat niisugust mõtlemist ei tohiks olla. Kindlasti, kui on konkreetsed süüdistused, siis need peaks küll laual olema. Täna ma peale emotsionaalsete süüdistuste pole muud näinud. Emotsionaalsed süüdistused ühelt või teiselt osapoolelt – niimoodi personaalseks minna ei ole tänapäeval, 21. sajandil korrektne.
Nüüd, kui me räägime sellest nn papivabrikust või tselluloositehasest või puidurafineerimistehasest, siis selle asukoht on tõepoolest omaette küsimus. Kuhu, miks ja millal? Öelda, et see tuleb ilmtingimata enam-vähem Raekoja platsile, nagu siin üks eurovolinik väljendas, on ilmselgelt liialdus. Ilmselgelt on liialdus ka selle nimetamine haisutehaseks. Ma tuletan meelde, et Soomes on niisuguseid tehaseid päris mitu tükki. Nende veed juhitakse reeglina suurtesse siseveekogudesse. Ja mina pole kuulnud, et Soome järvede seisukord on kohutavalt halvaks läinud ja need haisevad ja nende lõpp on käes.
Ka ei arva ma, et eestlased on kehvemad puidukeemiatööstusettevõtete ehitajad ja keskkonnanõuetest kinni pidajad kui soomlased. Vaadakem kas või sellesama investorite seltskonna tegevust Eestis revolutsioonilise pöörde kaasa toonud Imavere saeveski ehitamisel! Enne seda veeti palgid välja, pärast seda veetakse lauamaterjali. Sinna on tekkinud terve klaster. Ei ole ainult saekaatriga tegemist, nagu võiks ju hästi lihtsustatult öelda. Seal toodetakse liimpuittalasid, mida veetakse välja Jaapanisse, seal toodetakse pelleteid, seal on taastuvenergiaüksus. See on terve klaster: palkmajad, jne, jne. Kõik see

toimib. See on eestlaste loodud ja toimib väga hästi!
Nüüd, väita, et uurida pole vaja, rääkida pole midagi vaja – me teame niigi kõike. See ei ole minu arvates päris adekvaatne. Missugune on ikkagi kasutatav tehnoloogia? Minu teada ei ole tehnoloogilised valikud seni tehtud. Vaja on paika panna täpne tehnoloogiline skeem, mille puhul on kindel, et arvesse võetakse kõiki heitmete norme jms. Vaat seda on vaja teha.
Mis mainesse puutub, siis ...
Palun lisaaega!

16:48 Esimees Eiki Nestor
Kolm minutit lisaaega.

16:48 Jaanus Marrandi
... siis tuleb kindlaks teha, missugune on tegelik keskkonnakoormus – just nimelt tegelik keskkonnakoormus. Ja selles töös saavad kindlasti osaleda kõik juhtivad teadurid ja muud teaduslikud jõud. See pakub kindlasti võimalusi ulatuslikeks uurimistöödeks puidukeemia innovatsiooni vallas. Selles mõttes asugu see tehas kus tahes, Tartu ja Tallinna teaduslikul ressursil oleks rakendust kui palju. Üks mees rääkis siin koloniaalmajandusest. Koloniaalmajandus on see, kui me viisime paarkümmend aastat tagasi jämepalki välja ja nüüd viime välja kaks miljonit tihumeetrit ümarat paberipuitu ja saame selle eest vähem raha, kui skandinaavlased saavad. See on kehv lugu. Me peaksime selle ise ära töötlema. Praegu on puidu lisandväärtus Eestis 700 miljonit eurot, peene paberipuidu töötlemisel saaksime ligi 300 miljonit eurot juurde. Me oleme siin arutanud olulise tähtsusega riiklikke küsimusi ja me teame, kui suur raha on 300 miljonit eurot.
Ja kindlasti ei pea see tootmine toimuma keskkonna arvel, keskkonda saastades, sellest juba ette teadlik olles ja kasutades, ma ei tea, venekeelseid väljendeid, nagu siin üks Reformierakonna liige kasutas. Minu arvates on see pigem Põhja-Koreale või Nõukogude Liidule omane mõtlemine, et küll me teame kõike iseenese tarkusest, pole vaja midagi uurida. See ei ole arukas lähenemine.
Vabaerakonna esimees toonitas, et puit ja metsaga seonduv on emotsionaalselt tähtis ja ka üks majanduse alustalasid. Jah, see on seda. Ning sellele tõsiasjale tuleks otsa vaadata, pidades silmas nii majanduslikke kui ka keskkonnakaitse argumente. Loomulikult võib seda teha ka emotsionaalselt. Aga igal juhul tuleks võtta kätte metsanduse aastaraamatud, kas või aastaraamat "Mets 2016", ja vaadata sealt andmeid eri vanusegruppide kohta, kui palju Eestis metsa on viimase kümne aastaga raiutud, kas metsa vanus on vähenenud või mitte, kas raiemahud on suurenenud või mitte. Tegelikult ei ole! Tegelesin nädalavahetusel sellega, et tegin endale selgeks kõik aastaraamatus "Mets 2016" kajastatud raied eri puuliikide ja vanusegruppide kaupa. Vanus ei ole vähenenud! Küll on väga selge tendents see, et Eestis on metsasus suurenenud. Kui võrrelda ajaga peale sõda ja enne kolhooside moodustamist, siis Eestis on metsa miljon hektarit rohkem. Miljon hektarit rohkem! Ja need on sellised metsad, millest väga paljud saavad peagi raieküpseks.
Nüüd ongi meil ees puhtalt väärtushinnanguline küsimus: kas selline asi nagu majandusmets on meil olemas või meil ei ole seda olemas? Kas puud peaksid maha kukkuma ja lihtsalt hävima või on neile vaja leida majanduslik otstarve ja tegelda sellega kogu rahvamajandusele kasu tuues? Need on küsimused, mis meie ees on. Ja lisaks emotsioonidele on neile vastamisel vaja ka sisulist mõtlemist. Tänan tähelepanu eest!

16:52 Esimees Eiki Nestor
Valeri Korb, palun!

16:52 Valeri Korb
Kolleeg Peeter Ernits ütles, et ta on Tartumaalt. Mina olen Ida-Virumaalt ja mul on samuti huvi selle vastu, millest me tänasel päeval räägime. Arupärimises räägiti rohkem metsast ja kõigest, mis on seotud selle suure ehitusega, aga ma tahaksin meie jutu pöörata natuke teisele poole, vaatamata sellele, et meid on nii vähe siia jäänud.
Paar nädalat tagasi, ma ei mäleta, kas Postimehes või kuskil mujal ajakirjanduses kirjutati sellest. Meie kolleeg Igor Gräzin andis intervjuu ja kõikidele esitati üks küsimus: mis nad mõtlevad sellest, mis saab Eestist aastaks 2118, tähendab, saja aasta pärast? Mul oli see meeles ja ma otsisin interneti abil välja, mida ütles professor Anto Raukas, geoloogia-mineraloogiadoktor, väga austatud inimene. Ma loen ette

viimased laused, mis ta oma intervjuus ütles. Ta rääkis sellest, et Eesti on aastal 2118 üks maailma kõige õnnelikumaid piirkondi, sest ühena vähestest riikidest on meil piisavalt puhast vett. Ma mõtlen, et seda intervjuud andes härra Raukas mõtles seda, et meil on Emajõgi, meil on Pärnu jõgi, meil on Peipsi järv. Need on tõesti meie suured väärtused. Ma mäletan, et seitse-kaheksa aastat tagasi me käisime keskkonnakomisjoniga Värska kandis ja uurisime asjade seisu. Keskkonnaministeeriumi rahvas rääkis meile rohkem sellest, mis seisus on Peipsi järv. Ja teate, need pildid, mis olid kosmosest tehtud, näitasid, et ega kõik Peipsi järves hästi ei ole. Põhja pool oli vesi võib-olla natuke sinisem, aga lõuna pool oli see rohkem seotud Mendelejevi tabeliga – seal olid tõesti kõik värvid esindatud. Ja me saame tänapäeval aru, kust tulevad kõik need ained, mis annavad värvi sellele suurele järvele. Sinna voolab suur jõgi, mis tuleb Pihkva kandist ja toob seda kõike sisse. Nii et mul on väga keeruline tänasel päeval öelda, missuguses seisundis praegu Peipsi vesi on. Ma mõtlen, et oleks tore, kui me räägiksime siin ka sellest. Aga teine lugu on see, kui selle suure ehituse tõttu, ütleme, 1/3 Emajõest läheb läbi selle suure tehase ja mida ta siis Peipsisse sisse viib. Narva jõgi võtab Peipsist vett ja voolab Narva poole ning see vesi, mida suure Narva linna inimesed joovad, tuleb just Narva jõest. Mind kui Ida-Virumaa elanikku ja rahvasaadikut, kes on sealt valitud, see tõesti häirib. Ma pean sellele mõtlema ja me peame kõik sellele mõtlema, missugust vett joovad Ida-Virumaa elanikud.
Suur tänu arupärimise eest! Ma olen tõesti huviga kuulanud, mida siin räägiti. Me rääkisime siin probleemi ühest poolest, aga minu meelest peaksime rääkima ka teisest poolest: veest. See on teine pool suurest küsimusest, millest räägiti Tartu volikogu istungil. Aitäh teile!

16:56 Esimees Eiki Nestor

Riigikogu liikmetel ei ole rohkem läbirääkimiste soovi, aga ministril on. Keskkonnaminister Siim Kiisler, palun!

16:56 Keskkonnaminister Siim Kiisler

Austatud esimees! Auväärt Riigikogu liikmed! Tahan kõigepealt tänada Riigikogu liikmeid väga elava ja tõsise arutelu eest, aga kasutan ka võimalust kommenteerida mõningaid momente. Kõigepealt, siin oli juttu, milline seis selle planeeringuga on: kas rong on läinud ja kui ei ole, siis millal see on läinud? Kinnitan teile: täna rong ei ole läinud. Seaduse mehhanismi on täpselt sisse kirjutatud, et igaühel on võimalus kaasa rääkida. Kaasatakse, tehakse uuringuid ja siis otsustatakse, kas rong saadetakse teele või mitte. Sellepärast ei ole põhjust asjatut paanikat külvata ja väita, justkui kõik oleks tänaseks juba otsustatud. Kindlasti ei ole!
Riigikogu liige Heljo Pikhof – kahjuks on ta ära läinud – viskas õhku kahtluse, et kui keskkonnamõjude hindamise ja muud uuringud tasub arendaja või planeeringust huvitatud isik, nii nagu seadus sätestab, siis see hindamine ehk ei ole usaldusväärne. Selline väide paneb mind väga imestama. Teatavasti siinsamas Riigikogus algatati vähem kui aasta tagasi, 23. märtsil planeerimisseaduse muutmise ning sellega seonduvalt keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse muutmise seaduse eelnõu 411, mis võeti seadusena vastu 19. aprillil 2017. Seadus sõnastati ümber just selle mõttega, et riigi äriplaneeringu korraldamisel vaja minevate uuringute, sh keskkonnamõjude hindamise eest tasuks planeeringust huvitatud isik, kuigi korraldaja on Rahandusministeerium. Ja selle eelnõu poolt hääletasid lõpphääletusel kõigi kuue erakonna esindajad. Mitte ühtegi vastuhäält ei olnud, mitte ühtegi erapooletut ei olnud. Ka Heljo Pikhof hääletas sellise sõnastuse poolt, samuti mitmed teised siin täna sõna võtnud Riigikogu liikmed. Te ise toetasite seda seadust sellisel kujul! Ma ei hakka nimeliseks minema, aga ütlen, et kõigi erakondade esindajad olid poolt, mitte ühtegi vastuhäält, mitte ühtegi erapooletut ei olnud.
Aga ma tänan Vabaerakonda üleskutse eest! Ma olen teie manifesti lugenud, olen sellega tõepoolest tutvunud. Samas juhin tähelepanu sellele, et meil kehtib Riigikogus vastu võetud metsanduse arengukava kuni aastani 2020. Siin on räägitud tasakaalustatusest selle arengukava elluviimisel – eelkõige on silmas peetud raiemahtusid –, aga ma märgin, et kõigil nendel aastatel, mis arengukava on kehtinud, on raiemahud olnud väiksemad, kui Riigikogus vastuvõetud metsanduse arengukavas on ette nähtud. Kõigil nendel aastatel eranditult! Siin on küsimus ka Riigikogule: kui te nüüd kinnitate järgmise metsanduse arengukava kuni aastani 2030, kuidas siis see tasakaal leida? Kuidas jõuda sellise otsuseni, et pärast Riigikogu oma otsusega ka rahul on? Kuidas tagada, et ka need Riigikogu liikmed, kes on metsanduse arengukava poolt hääletanud, ei tule hiljem küsima, kuidas küll selline arengukava ja sellised raievõimalused võimalikud on. See on tõsise mõtlemise teema, kuidas see arutelu läbi viia. Ma

juhin ka tähelepanu, et uue metsanduse arengukava koostamise avaüritus toimub homme Kultuurikatlas, see on kõigile avatud. Seal tuleb muide kõnelema ka Euroopa Metsainstituudi esindaja. Palun lisaminuteid!

17:00 Esimees Eiki Nestor
Kolm minutit lisaaega.

17:01 Keskkonnaminister Siim Kiisler
Euroopa Metsainstituudi konventsiooniga me loodetavasti liitume lähiajal, kui Riigikogu sel nädalal selle eelnõu poolt hääletab. See punkt on selle nädala päevakorras. Nii et Euroopa Metsainstituudi esindaja on ka kohal ja räägib erinevatest aspektidest, mida silmas pidada metsanduse arengukava koostamisel. Ma usun, et uue arengukava koostamisel seisavad ees kirglikud debatid, asju arutatakse südamest ja ka teravalt, aga kokkuvõttes saavutatakse üksteisega arvestav kompromiss. Aitäh!

17:01 Esimees Eiki Nestor
Lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu.

---

3. 17:01 Vaba mikrofon

17:01 Esimees Eiki Nestor
Vaba mikrofon on avatud. Monika Haukanõmm, palun!

17:02 Monika Haukanõmm
Lugupeetud härra juhataja! Head Riigikogu liikmed, kes te olete veel saali jäänud! Täna ma tahan rääkida puuetega inimeste olukorrast Eestis ja riigi tegevusest. Teadupärast Eesti ratifitseeris ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni 2012. aastal ja esitas riigina oma esimese täitmise aruande 2015. aastal. Aruanne keskendus Eesti õigusruumi analüüsile. Nagu me teame, meie seadused on valdavalt eeskujulikud ja neile pole suurt midagi ette heita. Küll ei saa sedasama öelda tegeliku elu kohta, see tähendab seaduste ellurakendamise kohta. Sellest murest kantuna koostaski Eesti Puuetega Inimeste Koda konventsiooni täitmise variraporti, mis kannab pealkirja "Puuetega inimeste eluolu Eestis", et juhtida tähelepanu puudustele rahvusvahelise konventsiooni täitmisel, toetudes praktilisele tegelikkusele Eesti puuetega inimeste elus. Selles raportis ei keskenduta ainult kriitikale ja hädaldamisele, vaid antakse väga konkreetseid soovitusi probleemide lahendamiseks.
Toon siinkohal välja neli olulisimat leidu ja soovitust olukorra parandamiseks. Esiteks, Eesti ei täida sõltumatu järelevalve mehhanismi loomise nõuet. See tähendab seda, et puuetega inimestel puudub võimalus pöörduda oma õiguste kaitseks sõltumatu institutsiooni poole, kui diskrimineerimisjuhtum on seotud sotsiaalhoolekande, tervishoiu, hariduse või avalikkusele pakutavate teenuste ja kaupadega, sh eluasemele ligipääsetavusega. Järelevalve mehhanismi puudumisel on laiem mõju. See väljendub selles, et riigi institutsioonidel on vähene motivatsioon tegelda konventsiooni ellurakendamisega. Ikka ja jälle on puuetega inimeste küsimus valdavalt Sotsiaalministeeriumi küsimus, mitte kõigi ministeeriumide ja ametite oma. Viie aasta jooksul ei ole Sotsiaalministeerium suutnud muuta ühte seadust, et anda võrdse kohtlemise volinikule õigus tegelda sellegi järelevalvega ning võtta vastu hammasrataste vahele jäänud puuetega inimeste avaldusi. Volinikul pole selleks vajalikku ressurssi ei inimeste ega raha näol. Seega esimene soovitus: seadustada järelevalvemehhanism, tagades selleks järelevalveks vajalik ja piisav rahastus riigieelarvest.
Teiseks, kohaliku tasandi sotsiaalteenuste kättesaadavus sõltub Eestis ebaõiglaselt suurel määral puuetega inimeste endi ja nende lähedaste võimekusest vajalikku abi taotleda, kuid see peaks sõltuma eelkõige abi vajadusest. Eestis saavad abi need puudega inimesed, kes on kõige tugevamad, mitte need, kes on kõige nõrgemad. Meditsiinis kehtib selge lähtekoht: abi andmisel tuleb esmatähelepanu pöörata neile, kes abi ei jõua enam küsida. Väga lihtne! Samasugune lähenemine peaks kehtima ka sotsiaalhoolekandes. Soovitus: kindlustada kõigile puuetega inimestele võrdne, vajadustele vastav ligipääs erinevatele teenustele.
Kolmandaks, puuetega inimeste, iseäranis puuetega laste toetus ei kata enamasti puudest tingitud

lisakulutusi. Rohkem kui pooled vanemad ütlevad seda, et lisakulud ei kata väheselgi määral tegelikke kulusid. Kui kuni 18-aastastest lastest elab vaesuses 18,5%, siis puuetega laste puhul ulatub see näitaja 26,2%-ni. Me ei ole üle kümne aasta suutnud puuetega laste toetust tõsta.
Neljandaks, puuetega inimeste teenuste ja toetuste taotlemine ning abivajaduse hindamine on eri valdkondade, samuti riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandi vahel killustunud. Andmete ristkasutus ei toimi. See tähendab puuetega inimestele teabes orienteerumisel keerukust, suurt aja- ja energiakulu, aga ka vajalikust abist ilmajäämist. Soovitus: siduda puuetega inimestele, sh puuetega lastele suunatud teenused ja toetused sotsiaal-, tervishoiu-, haridus- ja töövaldkonnas nii riigi kui ka kohaliku omavalitsuse tasandil terviklikuks lahenduseks, et nende lähedasi ja eestkostjaid tõhusalt toetataks, jõustataks süsteem ning korraldataks andmebaasid ümber.
Lõpetuseks. Riigi tugevust näitab see, kuidas ta suhtub oma kõige nõrgematesse ühiskonnaliikmetesse. Seni, kuni me ei hakka puuetega inimestesse suhtuma kui täieõiguslikesse ühiskonnaliikmetesse, ei muutu midagi. Äkki aitab suurtest sõnadest ja asuks tegudele! Ja kui hea valitsus ei tea, mida tuleks teha, siis soovitan lugeda seda variraportit. Kõik on puust ja punaseks tehtud. Aitäh!

17:07 Esimees Eiki Nestor
Rohkem kõnesoove ei ole. Kohtume homme!

Istungi lõpp kell 17.07.